

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Факультет повітряного транспорту та комп'ютерних технологій

Кафедра менеджменту та логістики

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
к.е.н. Н.В. Смирнова

«____» _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЮ
«БАКАЛАВР»

**Тема: «Вплив факторів зовнішнього середовища на управління
організацією (на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»)»**

Розробив

В.О. Корінь

Керівник

к.е.н. Л.Ф. Іщенко

Консультанти з розділів:

Охорона праці

Т.І. Сергєєва

Нормоконтролер

к.е.н. Н.В. Смирнова

Кривий Ріг – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Факультет повітряного транспорту та комп'ютерних технологій

Кафедра менеджменту та логістики

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітньо-професійна програма «Менеджмент транспорту та логістики»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
к.е.н. Н.В. Смирнова

«___» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу

КОРІНЬ ВІКТОРІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

1. Тема роботи: «Вплив факторів зовнішнього середовища на управління організацією (на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»)»

Затверджена наказом начальника коледжу від «___» _____ 2021 р. № ____/ст.

2. Термін виконання роботи: з «22» березня 2021 р. до «07» червня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукова та навчально-методична література, законодавчі й нормативні акти України, що регламентують порядок інноваційної діяльності, фінансова звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати», за 2018-2020 рр.; форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»), статут.

4. Зміст роботи:

1. Теоретичний аналіз факторів зовнішнього середовища на управління підприємством
2. Аналіз зовнішніх факторів впливу на діяльність підприємства
3. Шляхи оптимізації впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»
4. Охорона праці

5. Перелік графічного матеріалу: електронна версія доповіді та презентація.

6. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Охорона праці	Сергеєва Т.І.		

7. Дата видачі завдання «22» березня 2021 р.

Керівник роботи _____
(підпис)

к.е.н. Л.Ф.Іщенко

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

В.О. Корінь

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Найменування етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Виконання 1 розділу дипломної роботи	23.04.2021	
2.	Виконання 2 розділу дипломної роботи	07.05.2021	
3.	Виконання 3 розділу дипломної роботи	14.05.2021	
4.	Виконання 4 розділу дипломної роботи з охорони праці	21.05.2021	
5.	Оформлення дипломної роботи, нормоконтроль	01.06.2021	
6.	Подання на кафедру дипломної роботи. Усунення недоліків.	07.06.2021	
7.	Підготовка матеріалів до презентації	10.06.2021	

Студент-дипломник _____
(підпис)

В.О. Корінь

Керівник роботи _____
(підпис)

к.е.н. Л.Ф. Іщенко

РЕФЕРАТ

Бакалаврська дипломна робота: 67 с., 17 табл., 15 рис., __ дод., 32 джерело.

ФАКТОРИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ІННОВАЦІЇ, УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ, ІНВЕСТИЦІЇ, АЕРОПОРТ.

Об'єкт дослідження– Аналіз факторів зовнішнього середовища на управління організацією на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг».

Мета роботи – визначення основних факторів зовнішнього середовища, що впливають на ефективність управління організацією.

Завдання роботи:

- на основі огляду літературних джерел розглянути основні фактори впливу зовнішнього середовища на управління організацією;
- провести аналіз зовнішніх факторів впливу на діяльність підприємства та визначити позитивні і негативні;
- знайти шляхи оптимізації впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність кп «міжнародний аеропорт кривий ріг»

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою дослідження стала система загальнонаукових і спеціальних методів, що включають діалектичний метод наукового пізнання, сучасної економічної теорії, теорії менеджменту, теорії організації та загальної теорії систем, еволюційної теорії фірми, теорії інформації і комунікації, що забезпечило системний підхід до досліджуваної проблематики.

Положення, що виносяться на захист: оцінка факторів зовнішнього середовища для уникнення банкрутства.

Рекомендації щодо використання роботи: основні наукові положення дипломної роботи доведено до рівня методичних розробок, що дозволяє використати їх у практиці формування систем управління підприємствах України.

Висновки та пропозиції щодо розвитку об'єкта дослідження й доцільність продовження досліджень: проведення фінансового планування для уникнення банкрутства та зменшення факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття «фактори зовнішнього середовища»

1.2. Методики дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Характеристика діяльності КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

2.2. Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на діяльність КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ КП «МІЖНАРОДНИЙ АЕРОПОРТ КРИВИЙ РІГ»

3.1. Застосування сучасних методик дослідження діяльності впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства

3.2. Обґрунтування напрямків усунення негативного впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1 Шкідливі речовини при технічній експлуатації авіаційної техніки

4.2 Правила безпеки на підприємстві: персоналу, обладнання

4.3 Проблема в забезпеченні охорони прці в цивільній авіації

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Авіаційний транспорт є одним із найпоширених видів сполучення. До основних переваг авіаційного транспорту можна віднести: швидкість перевезення, надійність доставки вантажу, можливість доставки у важкодоступні місця, габарити вантажу, і.т.д. До недоліків можна віднести: вартість перевезень та залежність від погодних умов. Основними елементами, які впливають на розвиток авіатранспортної галузі, є зовнішні та внутрішні фактори.

У сучасних умовах розвитку процесів глобалізації економіки, збільшення товарних потоків, розширення міжнародних зв'язків, їх гідне забезпечення можливе лише при наявності налагодженої роботи авіаційної галузі. Підтримання високого рівня розвитку аеропортового господарства є запорукою комфорту пасажирів і вантажовідправників, ключовим моментом, що визначає динаміку економічного розвитку країни.

Перехід до ринкової економіки вимагає від авіакомпаній підвищення ефективності надання відповідних послуг, розробки ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва і т.д. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється аналізу факторів зовнішнього середовища на управління організацією. Це дає можливість розробити стратегію і тактику розвитку підприємства, обґрунтовуються управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників. Проте, актуальним питанням є модернізації українських аеропортів (впровадження сучасних моделей управління, оновлення парку наземного обладнання та IT-інфраструктури).

Тому тема випускної роботи є актуальною.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

1.1 Теоретичні підходи до визначення поняття «фактори зовнішнього середовища»

План розвитку будь-якого підприємства необхідно розпочинати з аналізу факторів зовнішнього середовища та впливу їх на управління організацією, що визначає її подальший розвиток.

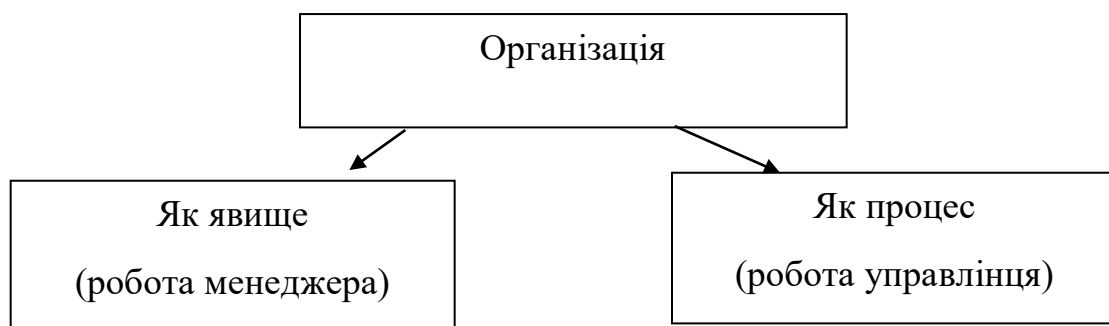

Рис.1.1 – Визначення основних складових організації

Примітка: систематизовано автором

Так, більшість авторів виділяють організацію як явище. При цьому, вплив зовнішнього середовища буде на організацію праці конкретного менеджера.

Проте якщо розглядати організацію як процес, то зовнішні фактори, зовнішнє середовище підприємства – це сукупність факторів, які формують довгострокову прибутковість підприємства і на які воно не може впливати взагалі або має незначний вплив [1].

Автор підтримує думку Дж. Белла, який вважав, що зовнішнє середовище організації має такі елементи:

- споживачів;
- конкурентів,

- офіційних установ;
 - постачальників;
 - фінансових організацій;
 - трудових ресурсів,
- релевантні (тобто вагомі) щодо операцій організації.

Основна загроза від чинників зовнішнього середовища, їх неконтрольованість і непередбачуваність. Про те потрібно спочатку визначити ці фактори, а вже потім виявити. їх вплив.

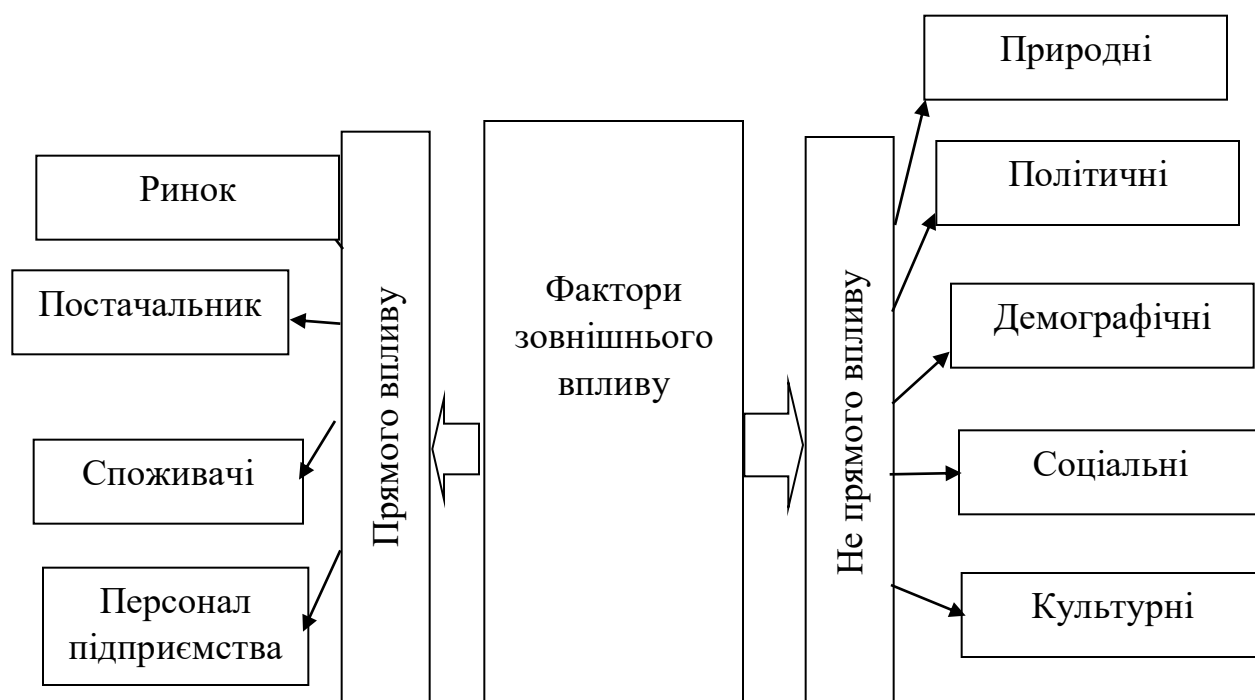

Рис.1.2 – Фактори зовнішнього середовища організації

Примітка: систематизовано автором

Розглянемо в порівнянні прямих і не прямих факторів впливу на організацію. Так, персонал підприємства як фактор впливу – це рушійне звено в системі діяльності підприємства.

Таблиця 1.1 –Кількість штатних працівників за видами економічної діяльності станом на 2021 рік

Вид економічної діяльності	Кількість працівників, тис.чол.	Питома вага, %
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	360,4	4,6
Промисловість	1788,9	22,0
Будівництво	206,9	2,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	809,3	10,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	624,4	7,9
Тимчасове розміщування й організація харчування	62,1	0,8
Інформація та телекомунікації	106,2	1,3
Фінансова та страхова діяльність	174,2	2,2
Операції з нерухомим майном	74,0	0,9
Професійна, наукова та технічна діяльність	202,4	2,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	184,7	0,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	402,3	5,1
Освіта	1123,3	14,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	814,6	10,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	116,3	1,5
Надання інших видів послуг	25,0	0,3

Джерело: державний комітет статистики України

Бачимо, що найбільше залежить від факторів прямого впливу промисловість – адже тут найбільша частка персоналу 22%.

Розглянемо обсяг продукції за видами економічної діяльності, для виявлення впливу прямих факторів, а саме поживачів і покупців.

Таблиця 1.2 – Обсяг продукції за видами економічної діяльності за 2019 рік

Вид економічної діяльності	Обсяг продукції, тис.грн.	Питома вага, %
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	556325872,1	5,9
Промисловість	3230045239,1	34,0

Продовження табл. 1.2

Будівництво	370760612,8	3,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3958371095,6	5,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	542968216,4	0,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	42201850	2,1
Інформація та телекомунікації	198276655,5	1,1
Фінансова та страхова діяльність	101088821	1,4
Операції з нерухомим майном	135127911,6	3,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	330127326,5	0,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	21838622,3	0,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	12405724,5	0,1
Освіта	5104216,2	0,1

Джерело: державний комітет статистики України

Отже від факторів прямого впливу найбільше залежить, знову таки промисловість – так, як обсяг продукції складає 34% - найбільше значення.

На противагу фактором прямого впливу розглянемо фактори непрямого впливу на організацію.

Так, Васильєв А.Й. виділяє вплив культури на діяльність підприємства, а саме: корпоративну культуру, що створює «соціальний фундамент, який здатний нести на собі всю систему діяльності і взаємодії, протистояти і приймати зовнішні і внутрішні зміни, створювати сприятливі умови для розвитку організації та її маркетингової діяльності».

Про те Павликівська О.І., Мірущак О.І. розглядають вплив такого зовнішнього фактора на діяльність підприємства як соціальні фактори – соціально-відповідальну діяльність.

Так ряд авторів Теленок М.О. і Перетокіна-Пічхайа Н.В. виділяють політико-правові фактори, а саме:

- нестабільність законодавчої бази;

- політична ситуація в Україні: військовий конфлікт на території Донецької та Луганської областей.

- державна політика з підтримки підприємництва.

На рис.1.2 – не представлені ще економічні фактори, що виділені в окрему групу ряду авторів Савіна Г.Г., Скібіна Т.І. – виділяють цю групу у внутрішні фактори.

Ю.В. Ковтуненко, А.Г. Олексійчук, Т.М. Васалатій до економічних факторів відносять: рівень життя, капітал, постачальників, споживачів, конюнктуру ринку.

Розглянемо ще ряд робіт щодо оцінки впливу економічних факторів на діяльність підприємства:

- Грущина А.І. – виділяє фактор економічних відносин в державі;

- Лепетюха Н.В., Артекова Т.О. – виділяють економічні фактори, як фактори позитивного впливу.

При цьому важливо підкреслити, що й підприємство, в свою чергу, може безпосередньо впливати на них.

Таблиця 1.3 – Основні чинники впливу організації на зовнішні чинники

Група чинників	Характеристика чинників	Вплив на підприємство
Постачальники	Підприємства, що допомагають фірмі у просуванні, збуті й поширенні її продукції. Від них залежать обсяги та ціни поставок, відстань доставки	Сила впливу на постачальників є досить високою, оскільки збільшення дебітської заборгованості погіршує фінансовий стан підприємства

Продовження табл. 1.3

Клієнти	Фізичні або юридичні особи, які споживають продукцію суб'єктів підприємництва. Вони можуть бути потенційними (здатними купити певний товар) або безпосередніми (бажають і мають змогу придбати певний товар).	Споживачі відіграють подвійну роль у впливі на стан підприємства. З одного боку, вони визначають необхідність існування підприємства, а з іншого – задають конкурентні показники для підприємств: рівень цін та якості продукції. Необхідність задоволення цих вимог призводить до зіткнення інтересів та можливостей окремих фірм галузі в їхній боротьбі за споживача. Конкуренція між підприємствами, зниження рівня цін або дефіцит продукції також впливає на клієнта
Конкуренти	Підприємства, які виробляють таку саму або аналогічну продукцію, що й обрана фірма, і реалізують її на цільових ринках цього підприємства.	Значний вплив на діяльність підприємства здійснюють його конкуренти, саме вони вступають у конкурентну боротьбу за клієнтів, формують цінову політику
Фінансовокредитні організації	Організації, до яких належать: банки, страхові компанії, кредитні та інші установи, з якими суб'єкти підприємництва вступають у ділові стосунки при збереженні готівки, фінансуванні своїх угод, страхуванні від ризику, одержанні довгострокових кредитів тощо	Взаємовідносини з фінансовокредитними установами дуже важливі для підприємств, оскільки зміна процентних ставок на кредит, скорочення (збільшення) можливостей його одержання істотно впливають на їх господарську діяльність і фінансове становище підприємства За рахунок підприємств банки здійснюють свою діяльність
Державні органи	Державна діяльність сформована у певних організаціях (податкова інспекція, арбітражний суд, органи працевлаштування та ін.), які від імені її виконують регулятивно-контрольні функції	Державне регулювання може стимулювати або ж гальмувати розвиток тієї чи іншої галузі, що своєю чергою впливає на прибутковість підприємства. Про те без підприємств, видів економічної діяльності не потрібні були б контролюючі органи апріорі

Джерело систематизовано автором

Ступінь впливу зовнішнього фактора залежить, як правило, від внутрішніх факторів, а саме: розмірів і галузевої належності суб'єкта підприємницької діяльності, територіального розміщення та якості управління. Саме тому підприємство повинне з'ясувати та виділити для себе, які саме із зовнішніх факторів найсуттєвіше впливають на їх діяльність, і ретельно дослідити.

Оцінка факторів зовнішнього середовища базується перш за все на інформаційному забезпеченні цього процесу (рис.1.3)

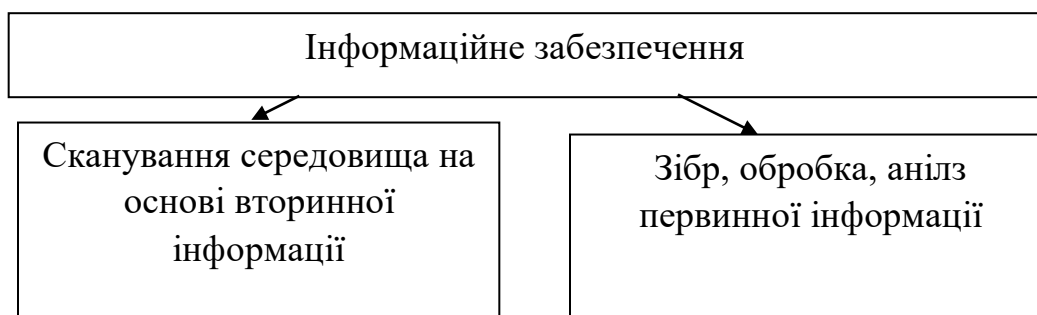

Рис.1.3 – Інформаційне забезпечення оцінки факторів зовнішнього середовища

Примітка: систематизовано автором

Інформаційне забезпечення складається з двох етапів:

- 1) сканування і оцінка вже існуючої вторинної інформації;
- 2) збір нової первинної інформації на основі розроблених методик оцінки зовнішнього середовища організації.

Теоретично проаналізувавши чинники зовнішнього середовища та визначивши їх вплив на діяльність підприємства, дійшли висновку, що середовище непрямого впливу – це партнерське середовище, суб'єктами якого є підприємства, організації й установи, що безпосередньо стосуються підприємства і з якими воно вступає в певні виробничі, економічні, фінансові та організаційно-господарські стосунки. Тому, ці стосунки оформляються через відповідні ділові угоди, які не обов'язково повинні бути юридично оформлені.

Вивчення середовища впливу спрямоване на аналіз стану тих складових зовнішнього середовища, з якими підприємство знаходиться в безпосередній взаємодії. При цьому важливо підкреслити, що суб'єкт підприємництва має можливість здійснювати істотний вплив на характер та зміст цієї взаємодії [8].

1.2 Методики дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство

Аналіз зовнішнього середовища становить собою процес, за допомогою якого підприємство отримує можливість контролювати зовнішні щодо нього фактори з метою визначення можливостей і загроз.

Оцінка впливу зовнішнього середовища на підприємство проводиться за такими параметрами:

- оцінка змін, що впливають на різні аспекти поточної стратегії;
 - визначення факторів, які є загрозою для поточної стратегії підприємства;
- визначення факторів, що надають більше можливостей для досягнення загальних для підприємства цілей унаслідок коректування плану.

Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на підприємство дає йому час для прогнозування можливостей, розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, розробки таких стратегій, які дозволять перетворити загрози на будь-які вигідні можливості.

Дослідження стану зовнішнього середовища в перебігу діагностики потенціалу виживання підприємства проводиться за етапами [7].

Рис.1.4 – Процес дослідження стану зовнішнього середовища

Примітка: систематизовано автором

Щоб успішно функціонувати на ринку, підприємство повинно чітко визначити параметри дослідження зовнішнього середовища і вибрати фактори, які найістотніше впливають на діяльність організації.

У зв'язку з цим процес дослідження стану зовнішнього середовища включає в себе виконання таких етапів, кількість яких варюється залежності від мети дослідження і від наукових поглядів виконавця дослідження [14]:

1. Структурування зовнішнього середовища підприємства, визначення найвагоміших елементів (чинників), що потребують дослідження.
2. Визначення «критичних точок» та меж аналізу зовнішнього середовища.
3. Збирання інформації, необхідної для проведення дослідження.
4. Визначення методичного інструментарію дослідження.
5. Проведення дослідження та узагальнення отриманих висновків.

При цьому за мету оцінки факторів впливу зовнішнього середовища слід вставити:

- Бізнес-кейс, який допомагає зрозуміти, як проект пов'язаний із загальними бізнес-цілями організації;

- Вибір факторів впливу на діяльність організації. Положення про проблему: описує проблему для якої призначений даний проект. Постановка цілі: визначає мету проекту, враховуючи всі елементи SMART (Specific, Measurable, Attainable, Relevant & Time-bound).

- Визначення методик дослідження, потребує певного часу. Актуальність самого дослідження залежить від часу. З часом актуальність дослідження зникає, тому що з'являються нові фактори зовнішнього впливу.

Також, розглядаючи методичні підходи до проведення аналізу зовнішнього середовища, важливо зазначити необхідність дотримання основних принципів, таких як принцип об'єктивності, системності, принцип розвитку, регулярності, гнучкості та релевантності.

Іноді при аналізі зовнішнього середовища окремо виділяють аналіз привабливості виду діяльності та оцінку конкуренції у ньому, який дозволяє зрозуміти структуру і динаміку виду діяльності, характерні для нього можливості й існуючі загрози, визначити ключові фактори успіху і з урахуванням цього розробляти стратегію поведінки підприємства на ринку [10]. При цьому він має свої етапи проведення, які були запропоновані А. А. Томпсоном та А. Дж. Стріклендом [11].

Таблиця 1.4 - Методи оцінки факторів зовнішнього середовища

Група факторів	Методи оцінки
Макросередовище	PEST-аналіз; SWOT-аналіз; метод «5x5» А.Х. Мескома; TEMPLES (Technology, Economics, Market, Politics, Laws, Ecology, Society); експертні, статистичні, економіко-математичні

Продовження табл. 1.4

Мікросередовище	SWOT-аналіз; прогностичні, експертні, статистичні, економіко-математичні; сценарний аналіз;
Конкуренти	побудова карти стратегічних груп; визначення моделі Херфендаля- Хіршмана; модель п'яти сил за Портером; побудова конкурентного профілю

Джерело:[17]

Отже, основою будь-якого процесу є проведення оцінки отриманих даних, тому першочогово виникають питання:

- які дані збирати;
- коли збирати;
- хто буде збирати.

Зазавичай збір даних на підприємстві проводить певна група людей, про те в наш час компютеризації і діджиталізації існують фірми, що спеціалізуються на проведенні даних видів аналізу.

Таблиця 1.5 – Фірми що займаються оцінкою зовнішнього середовища підприємства в мережі Інтернет

Назва	Вид діяльності
lanet.click/ru/swot-analiz/	seo-оптимізація ррс-реклама smm-просування, email-маркетинг, експрес-аудит
project-seo.net	Розкрутка сайтів та інтернет-магазинів
https://hurma.work	Автоматизація бізнес-процесів, автоматизація роботи з персоналом
http://market.avianua.com/	Державна дослідницька станція птахівництва, Академії Наук України

Примітка: згідно сайтів вказаних в таблиці

Як бачимо SWOT-аналіз є досить популярним інструментом не тільки виявлення факторів зовнішнього середовища, але і просування продукту на ринок, розробки маркетингових комунікацій.

Отже, визначення найвпливовіших факторів зовнішнього середовища підприємства дозволяє отримати всю можливу та необхідну інформацію про нього, а саме: на основі вторинної і первинної інформації, що дозволяє сформувати спеціальну систему відстеження зовнішнього середовища, яка повинна здійснювати проведення спеціальних спостережень, пов'язаних із певними особливими подіями, а також проводити регулярні спостереження за станом важливих для організації зовнішніх факторів.

Отже, стратегічний аналіз зовнішнього середовища підприємства і врахування факторів макро- і мікросередовища в стратегії розвитку – важливий чинник виживання та ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах, що потребує детального відстеження процесів у середовищі, оцінки факторів і встановлення зв'язків між факторами, сильними і слабкими сторонами, а також можливостями і загрозами.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Характеристика діяльності КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Актуальність дослідження факторів зовнішнього середовища авіапідприємства зумовлена тим, що підприємство – це відкрита система, що функціонує в просторі і часі.

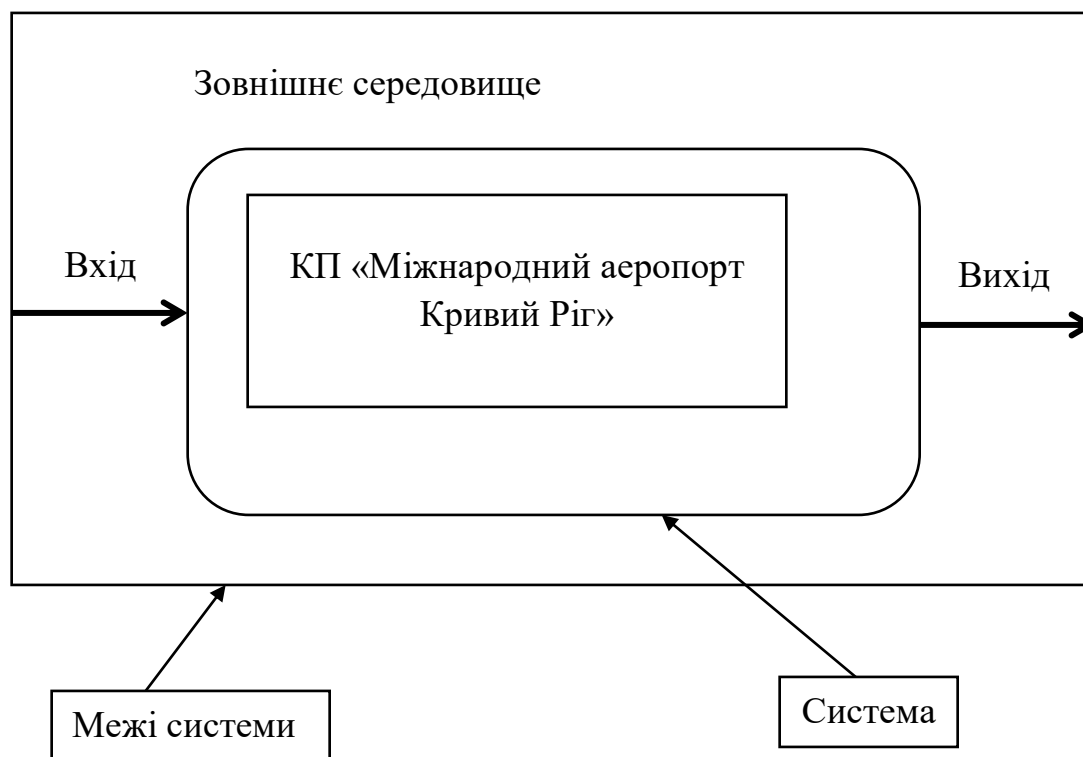

Рис.2.1 - Будова КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» як система

Джерело [20]

КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» є системою, оскільки воно є цілісним, відмежованим відносно середовища, взаємодіє з навколишнім середовищем, елементи системи взаємодіють між собою та мають одну мету. Підсистемами даної системи можемо вважати всі відділи, які призначені для

обслуговування пасажирів, відправки вантажу, багажу, пошти, а елементами – працівників авіакомпанії.

Однією з важливих характеристик функціонування підприємства є його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем. Сьогоднішні зміни в зовнішньому світі примусили звернути на зовнішнє середовище ще більшу увагу, ніж коли-небудь.

Щодо внутрішнього середовища підприємства, то його аналіз має здійснюватися з урахуванням тенденцій, що склалися в зовнішньому середовищі. У процесі цього аналізу перевіряється вся система господарювання підприємства та окремих його підсистем щодо реалізації можливостей, які зовнішнє середовище надає підприємству.

Незважаючи на пандемію коронавірусу КП «Міжнародний аеропорт кривий Ріг» почав літній сезон навігації вікривши новий рейс з компанією Роза Вітрів – з кривого Рогу до Києва.

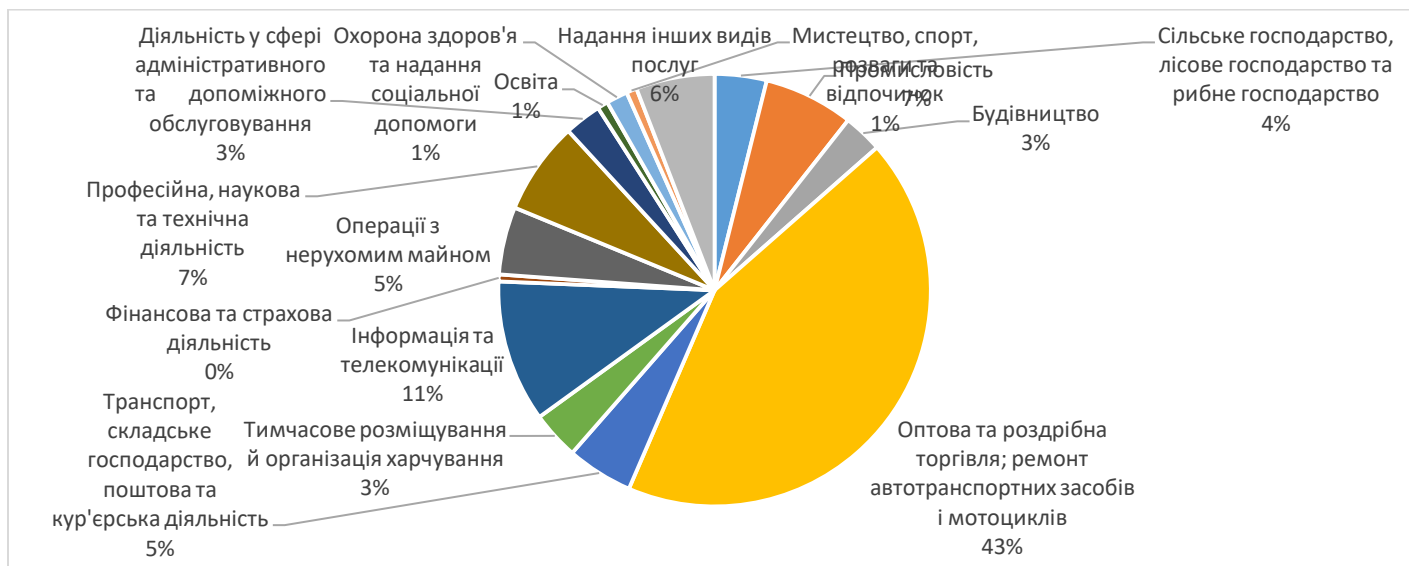

Рис.2.2 – Питома вага доходів від видів діяльності за I квартал 2020 року

Примітка: розроблено автором згідно даних Державного комітету статистики України

Як видно з діаграми доходи від надання послуг авіатранспорту в загальній структурі складає всього 5%, найбільшу питому вагу займає оптова і розрібна торгівля – 43%, інформації та телекомунікації – 11%.

Так, як об'єктом дослідження є Міжнародний аеропорт Кривий Ріг, розглянемо його конкурентне середовище. Так, на сьогоднішній день в Україні діють 20 аеропортів цивільної авіації. Для здійснення своєї основної діяльності згідно виду діяльності - 52.23 Допоміжне обслуговування авіаційного транспорту.

Про те для провадження своєї діяльності підприємство повинно пройти сертифікацію (рис.2.3)

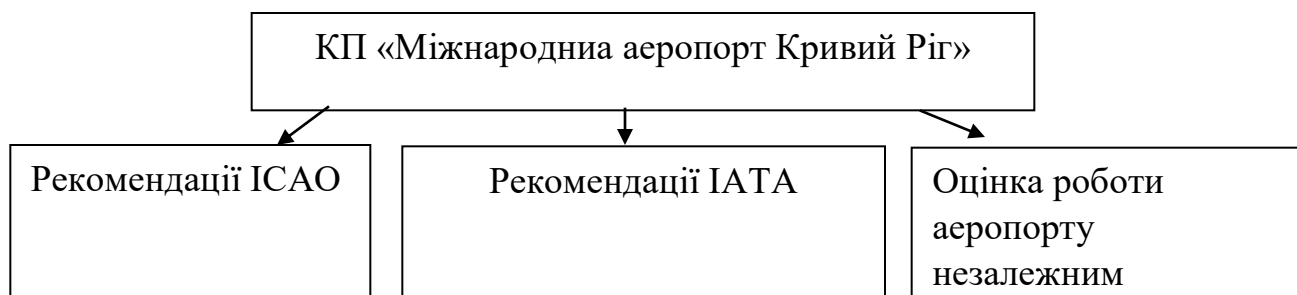

Рис.2.3 – Вимоги до діяльності КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Примітка: систематизовано автором

Так, підприємство функціонує у відповідності до положень «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення плану заходів на випадок аварійної обстановки в аеропорту».

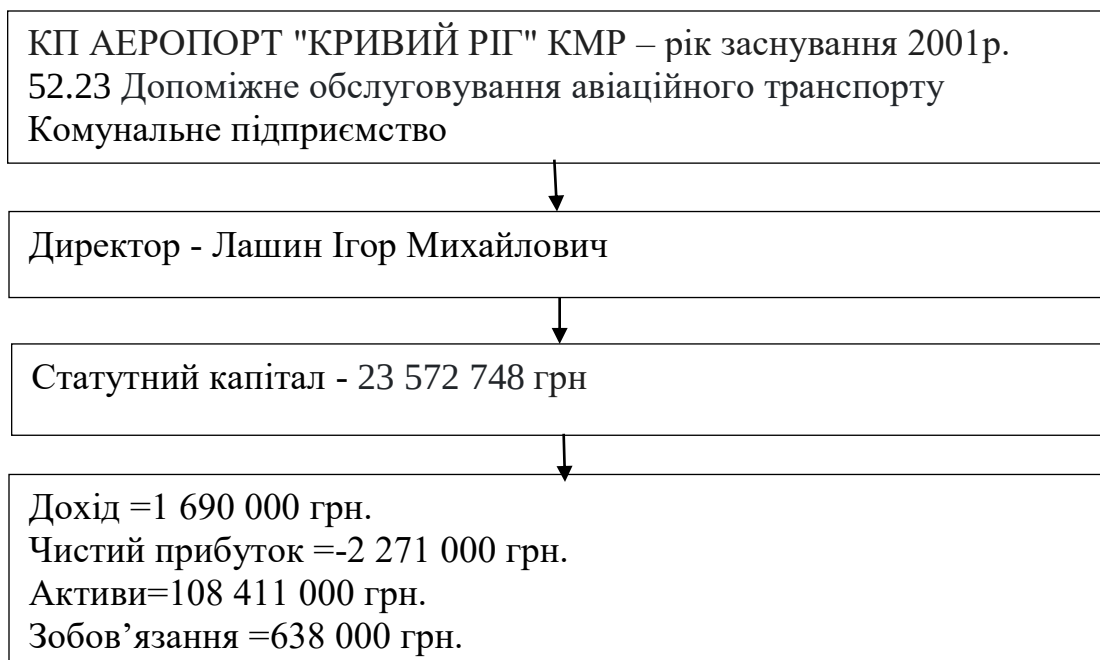

Рис.2.4 – Інформація про КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Примітка: систематизовано автором

Основна діяльність підприємства КП АЕРОПОРТ "КРИВИЙ РІГ" КМР направлена на забезпечення авіаційних перевезень і робіт, що пов'язані з експлуатацією та обслуговуванням повітряних суден (ПС).

Рис.2.5 – Види діяльності КП «Міжнародний аеропрт Кривий Ріг»

Джерело: систематизовано автором

Основними показниками якості надання послуг в авіаційній діяльності є:

- безпека польотів (БП);
- регулярність рейсів (пльотів) (РП);
- авіаційна безпека (АБ);
- сервісне обслуговування (СО).

Про те не зважаючи на таку важливу і необхідну діяльність підприємство в минулому і поточному році отримало збиток в розмірі 16736 грн, а в першому кварталі поточного року 2021р. – 18450 грн.

Таблиця 2.1 - Фінансово-економічні показники КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» за I квартал 2020-2021 рр.

Показники	Роки		Відхилення 2021 від 2020	
	Ікв.2020	Ікв.2021	абсолютне, +/-	відносне, %
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	241	203	-38	-12
Інші операційні доходи , тис.грн	6502	7570	1068	+16
Адміністративні витрати , тис.грн	1338	1198	-140	-11
Інші операційні витрати, тис.грн	6878	6553	-325	-4,7
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн.	-1714	-181	-1533	89,4
Витрати на оплату праці, тис.грн.	4767	4368	-399	-8,4
Середня вартість основних засобів, тис .грн	64002	62449	-1553	-2,4
Середня вартість оборотних коштів, тис тис.грн	1093	1201	-108	9,9
Фодовіддача , грн/грн	0,00,4	0,003	-0,001	
Оборотність оборотних коштів , раз	0,32	0,3	-0,02	

Примітка: розраховано автором

Розглянемо структуру капіталу підприємства

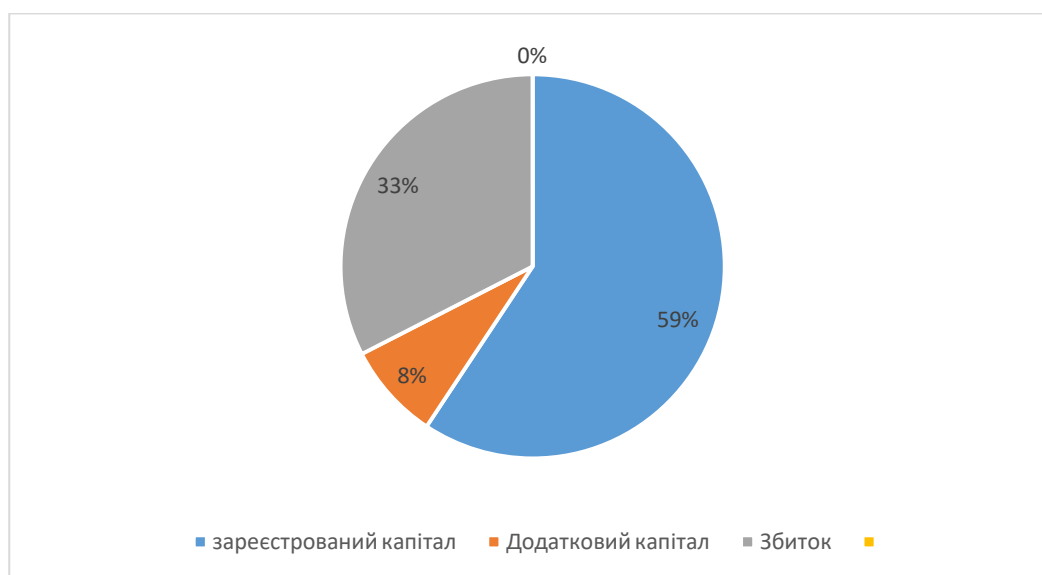

Рис. 2.6 – Структуру капіталу підприємства

Примітка: розраховано автором

Розглянемо основні показники дебіторської кредиторської заборгованості на підприємстві за роками.

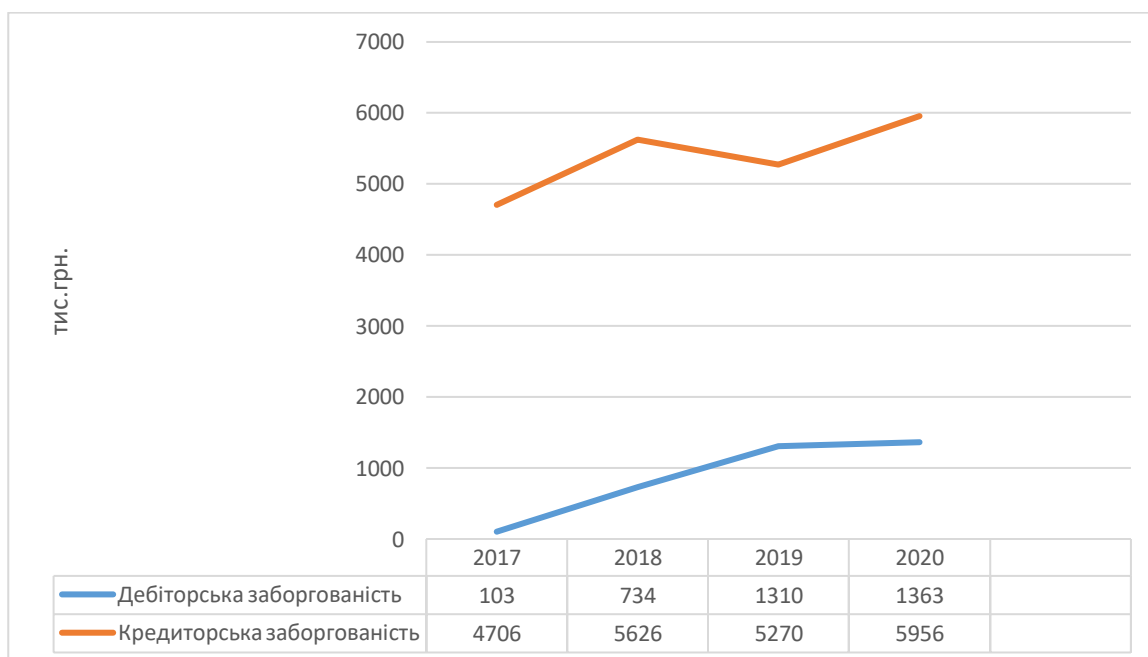

Рис.2.7 – Динаміка дебіторської і кредиторської заборгованості КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Примітка: дані підприємства

Провівши аналіз фінансово-економічних показників КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» за I квартал 2020-2021 рр. можна спостерігати наступні тенденції:

- підприємство збиткове і в минулому і в поточному періоді. Про те позитивною тенденцією є та, що сума збитку зменшується на 89,4%;
- низький показник фондівдачі;
- низька оборотність оборотних коштів, а значить виробничий процес або не проходить взагалі, або дуже рідко.

Дані тенденції, на думку автора, відображають ситуацію в авіації в цілому в періоді за 2020-2021 роки через введення карантинних заходів при протидії пандемії COVID-2019.

2.2 Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на діяльність КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

SWOT-аналіз - один із методів визначення факторів впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства:

- strength – сильні сторони;
- weaknesses – слабкі сторони;
- opportunities – можливості;
- threats – загрози.

Таблиця 2.2 - SWOT-аналіз КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» у відповідності до факторів зовнішнього впливу

<u>Сильні сторони</u>	Оцінка, балів	<u>Слабкі сторони</u>	Оцінка, балів
Безпека польотів(БП)	5	Фінансові проблеми	5
Авіаційна безпека (АБ)	5	Недостатність власних коштів для інвестування	3

Продовження табл. 2.2

Сервісне обслуговування	5	Перебої в роботі аеропорту	4
	5	Регулярність польотів рейсів (РП)	5
<u>Можливості</u>	Оцінка, балів	<u>Загрози</u>	Оцінка, балів
Відкриття нових рейсів	4	нестабільність курсу валют	2
Покращення матеріально-технічної бази	2		4
	3	карантинні обмеження, в зв'язку з COVID-2019	5

Примітка: розроблено автором

Так, провівши SWOT-аналіз КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» в розрізі оцінки основних фінансово-економічних показників дала можливість знайти основні переваги (9 балів), загрози (11 балів), сильні сторони (25 балів), слабкі сторони (17 балів). Так, сильні сторони переважають слабкі, за думкою експертів, про те загрози більші за можливості підприємства.

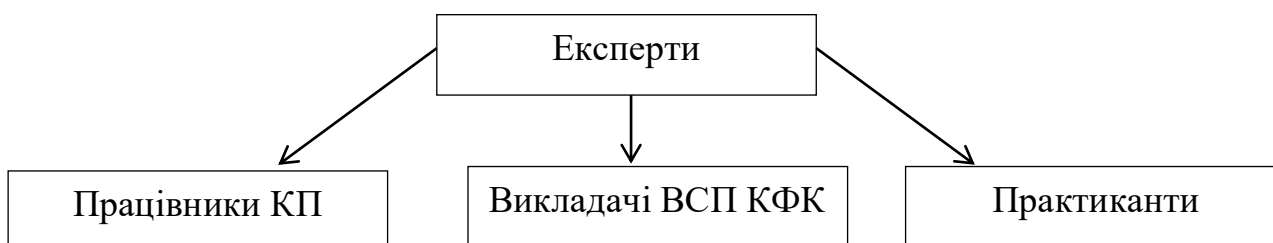

Рис. 2.8 – Експертна група

Джерело: систематизовано автором

Експертна група складалась на основі оцінки діяльності аеропорту викладачами комісії Транспортної інфраструктури Відокремленого структурного підрозділу «Криворізького фахового коледжу Національного авіаційного університету» та спеціалістами під час проходження переддипломної практики на КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг».

Розглянемо можливі джерела фінансування КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Таблиця 2.3 – Джерела КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг»

Роки	Види фінансування							
	власні кошти підприємств		кошти державного бюджету		кошти інвесторів-нерезидентів		інші джерела залучення коштів	
	млн.грн	до загального %	млн.грн	до загального обсягу %	млн.грн	до загального обсягу %	млн.грн	до загального обсягу %
2016	22036	94,9	179,0	0,8	23,4	0,1	991,1	4,2
2017	7704,1	84,5	227,3	2,5	107,8	1,2	1078,3	11,8
2018	10742	88,2	639,1	5,2	107,0	0,9	692,0	5,7
2019	12474,9	87,7	556,5	3,9	42,5	0,3	1147,0	8,1

Примітка: розраховано автором самостійно

Отже, розглядаючи джерела фінансування підприємств можна стверджувати що в Україні частка фінансування підприємств не велика через те, що в аналізований період 2016-2019 рр. підприємства повинні самостійно фінансувати себе, а для комунального підприємства це є проблематичним.

Хочеться зауважити наступне, згідно публікації «Індексу політики у сфері МСП: Країни Східного партнерства 2020», що містить комплексний огляд реалізації 10 принципів країнах Східного партнерства (СП), який слугує основою для подальшої роботи та визначення інших проблем, які надалі стоять перед країнами, а також рекомендовані програмні інструменти для їх подолання. У цьому профілі представлено аналіз економічного контексту, тенденції розвитку бізнес-середовища та сектору МСП в Україні, а також представлено оцінку прогресу, досягнутого у 5 пов'язаних з АМБ компонентах

впродовж періоду оцінки, та цільові програмні рекомендації стосовно формування бізнес-середовища, більш сприятливого для МСП.

Основними компонентами є:

А- умови діяльності;

В – навички МСП;

С – доступ до фінансування;

Д – Стандарти і технічні норми;

Е – політика у сфері інноваційної діяльності.

Саме КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» організовує діяльність в сферах Д – Стандарти і технічні норми.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ КП «МІЖНАРОДНИЙ АЕРОПОРТ КРИВИЙ РІГ»

3.1 Застосування сучасних методик дослідження діяльності впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства

Для того, щоб визначити та реалізувати стратегію поведінки організації, орієнтуючись на зрвнішні фактори, керівництво повинно проводити постійний моніторинг факторів середовища стосовно того або іншого впливу зовнішнього середовища.

У рамках фінансового планування враховуються розробка і основи індексів економічних показників, що характеризують розвиток економіки в майбутньому; економічні стандарти, на які можна спиратися в плановий період. Важливість планування пояснюється в добре відомому афоризмі: «Планувати чи бути планованим». Зміст цього терміну полягає в тому, що компанія, яка не вважає необхідним або не може планувати діяльність, стає об'єктом точного планування за допомогою засобів досягнення зарубіжних цілей.

Із-за існування різних економічних шкіл існують різні тлумачення і погляди на фінансове планування, тому багато авторів по-різному визначають термін "фінансове планування". (табл.3.1)

Таблиця 3.1 – Варіанти визначення терміну «фінансове планування»

Автори	Визначення
І.В. Сергеев, А.В. Щипіцин	- процес підготовки і прийняття управлінських рішень, які безпосередньо впливають на грошові потоки не лише потоку грошей, але й рух вартісних потоків у вигляді облікових записів, тобто грошові нарахування, які не спричиняють реального руху коштів між підприємством та його контрагентами, але спричиняють тільки розподіл та рух вартості

Продовження табл. 3.1

М.Д. Білик	- процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді
С.В. Онищенко	- процес систематичної підготовки управлінських рішень, які прямо чи опосередковано впливають на обсяги фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямків використання згідно з виробничими, маркетинговими планами та показниками діяльності підприємства у плановому періоді, і які забезпечують вирішення завдань найбільш раціональним шляхом.
Г.О. Крамаренко	«процесс разработки системы финансовых планов и плановых (нормативных) показателей по обеспечению развития предприятия необходимыми финансовыми ресурсами и повышению эффективности его финансовой деятельности в перспективе».
А.М. Поддєрьогин	- процес розроблення системи фінансових планів і планових (нормативних) показників із забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності в майбутньому періоді.
Ф. Лі Ченг, Дж. І. Фіннерті	- процес аналізу дивідендної, фінансової та інвестиційної політики, прогнозування їх результатів, вплив цих результатів на економічне оточення корпорації та прийняття рішень стосовно допустимого рівня ризику при виборі проектів.
Хан Д.	- багатоступеневий процес планування платежів, руху запасів і платіжних засобів, визначення й підтримання цільового резерву ліквідності.

Джерело [22]

Виходячи із приведених вище визначень, можна виділити наступні підходи до визначення терміну «фінансове планування»:

1. Перший підхід (І.В.Сергєєв, А.В.Щипіцин, С.В. Онищенко) базується на виділенні управлінської складової планування;

2. Другий підхід (М.Д. Білик, , Г.О. Крамаренко, А.М. Поддєрьогин) базується на створенні на базі фінансового планування системи фінансових ресурсів підприємства;

3. Третій підхід (Ф. Лі Ченг, Дж. І. Фіннерті, Хан Д.) базується на тому, що фінансове планування – це взаємозв'язок дивідендної, фінансової та інвестиційної політики підприємства, що зумовлюється плануванням платежів, руху запасів платіжних засобів для підтримання резерву ліквідності.

Виходячи із вищезазначеного фінансове планування має дві складові:

- першу - управлінську як інструмент планування;
- другу – процес збору і обробки інформації про фінансовий стан підприємства та зовнішні фактори що на нього впливають.

На думку автора третій підхід до визначення поняття «фінансове планування» є найбільш влучним. Тому, що він відбиває одну із головних аксіом менеджменту підприємств «чим більше хаосу в зовнішньому середовищі, тим більше порядку має бути у внутрішній організації дій підприємства». По суті, відсутність планування ставить компанії в таке положення, коли вони:

- не розуміють майбутніх завдань;
- не можуть розглядати господарювання як безперервний процес, коли поточні дії організації органічно пов'язані з майбутнім;
- втрачають орієнтацію у економічному світі, оскільки вони слідуєть тільки короткостроковим інтересам і не розуміють загальної підтримки подій, що відбуваються;
- не можуть визначити основні потреби ринку;
- займають слабкіше положення в порівнянні з іншими учасниками ринкової діяльності.

Тому, все вищезазначене впливає на діяльність підприємства і робить його слабким відносно дій зовнішніх факторів.

На жаль, неможливість застосування фінансового планування до підприємств зумовлюється не лише перерахованими чинниками, але і звичайною відмовою керівників цих підрозділів підкорятися його методам і прийомів. Таким чином, відмовившись від застосування фінансового планування, керівники компаній відмовляються приймати ефективні рішення відносно основних завдань компанії, а саме:

- надання фінансових ресурсів, необхідних для виробничої діяльності, інвестицій і фінансів;
- визначення засобів ефективного вкладення капіталу, оцінка міри його раціонального використання;
- виникнення заборгованості по збільшенню прибули внаслідок економічного використання грошових коштів;
- встановлення раціональних фінансових стосунків з бюджетом, банками і підприємцями;
- реалізація інтересів акціонерів і інших інвесторів;
- контроль здійснюється після фінансової звітності, платоспроможності і кредитоспроможністю підприємства.

З розвитком ринкових відносин і переході до ринкової економіки фінансове планування посідає провідне місце серед завдань ефективного менеджменту.

Фінансове планування є обов'язковою складовою керування економікою.

Фінанси інформують усі галузі бізнесу, а фінансове планування представляє ці галузі бізнесу у відповідних фінансових індексах, які використовуються як керівництво для ефективного управління як економікою країни в цілому, так і компанією окремо [26].

Завдання фінансового планування полягає у визначенні загальної потреби підприємства у фінансових ресурсах в такому об'ємі, який забезпечить

нормальне функціонування підприємства відповідно до виконання зобов'язань перед кредиторами; наприклад, банки, бюджет і інші подібні речі. Крім того, фінансове планування використовується для того, щоб зробити неможливим тягар фінансових ресурсів як для окремих підрозділів, так і для компанії в цілому [27].

Об'єктом фінансового планування є фінансові ресурси підприємства, їх формування, розподіл і використання, планування їх обсягу та можливих джерел фінансування, а також розрахунок виручки від продажу продукції (робіт, послуг) для складання достовірного балансу доходів і витрат, формування і розподілу прибутку, поточного та перспективного обсягу оборотних активів; визначення джерел приросту нормативу власних оборотних активів і покриття їх нестачі, формування і розподіл соціальних фондів підприємства, мобілізація внутрішніх ресурсів у капітальному будівництві, взаємини з бюджетом і позабюджетними фондами [28].

Мета фінансового планування полягає у здійсненні фінансових орієнтирів на перспективу на основі збалансування запланованих доходів і необхідних витрат. Крім цього, мета планування полягає у зменшенні хибних дій у сфері фінансів та у зменшенні рівня невикористаних можливостей підприємства.

Значення фінансового планування для підприємства полягає [29]:

- представляє стратегію підприємства у вигляді конкретних розрахунків фінансових показників;
- забезпечує ясну картину щодо майбутньої ефективності певного проекту підприємства, його життєздатності в конкурентних умовах ринку;
- забезпечує фінансовими ресурсами зазначені у виробничому плані економічні пропорції розвитку;
- служить індикатором для притягнення зовнішніх інвесторів [30].

Фінансове планування є складним та логічно-обумовленим процесом, логіка якого представлена на рис. 3.1.

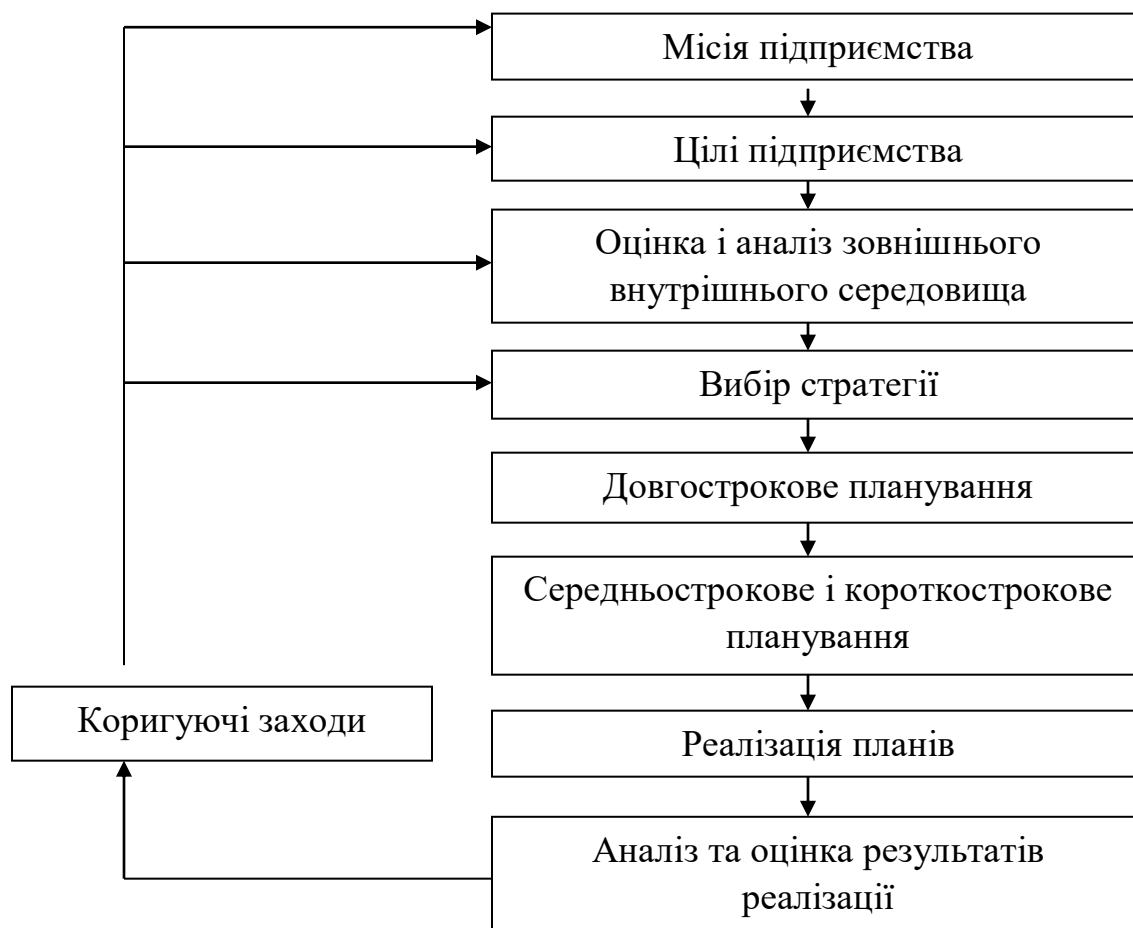

Рис. 3.1 – Логіка фінансового планування

Джерело[29]

На основі характеристики фінансового планування, як логічного процесу, що представлений на рис. 3.1 виокремимо основні етапи фінансового планування (рис. 3.2).

На першому етапі аналізуються фінансові показники діяльності підприємства за попередній період на основі найважливіших фінансових документів – бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів. Основна увага приділяється таким показникам, як обсяг

реалізації, витрати, розмір отриманого прибутку. Проведений аналіз дає можливість оцінити фінансові результати діяльності підприємства і визначити проблеми, що стоять перед нею.

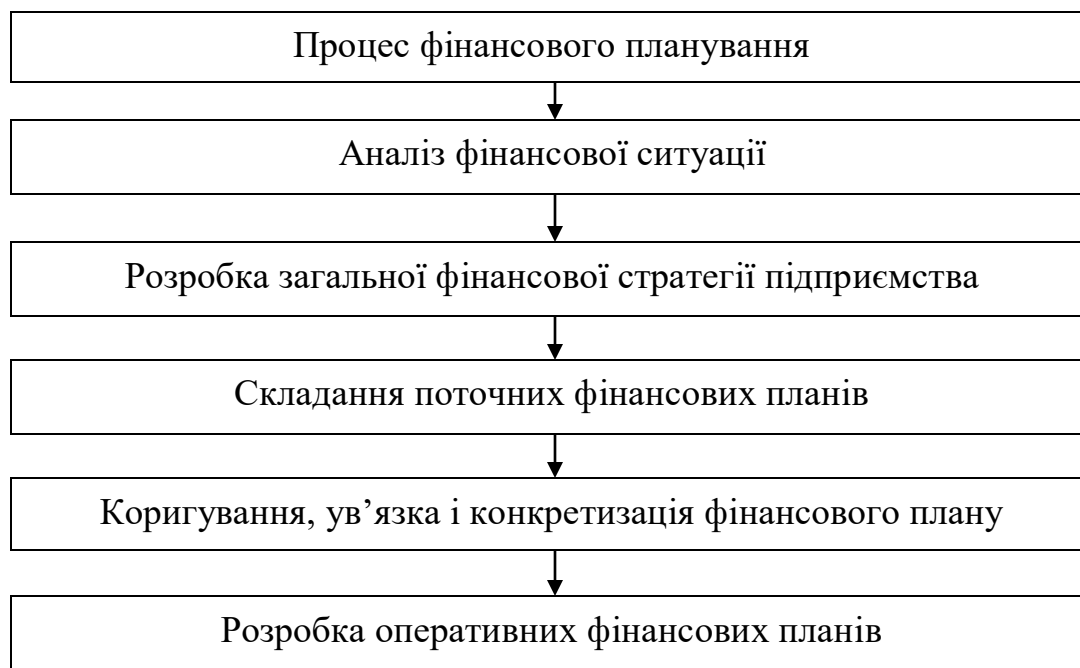

Рис. 3.2 – Основні етапи фінансового планування

Джерело [27]

Другий етап включає формування загальної фінансової стратегії на середньострокову перспективу. Цей етап передбачає складання основних прогнозних документів, таких як прогноз балансу, звіту про фінансові результати, руху грошових коштів, які відносяться до перспективних фінансових планів.

На третьому етапі уточнюються і конкретизуються показники прогнозних фінансових документів за допомогою складання поточних фінансових планів. В даному випадку на більшості підприємств це зводиться до процесу складання бюджетів, розрахованих на один календарний рік.

На четвертому етапі здійснюється оперативне фінансове планування, шляхом складання кредитного плану, касового плану і платіжних календарів.

Завершується процес фінансового планування практичним впровадженням планів і контролем за їх виконанням.

Виділяють наступні основні завдання фінансового планування на підприємстві, що зображені на рис. 3.3.

Рис. 3.3 – Основні завдання фінансового планування

Джерело: [17]

Тобто можна сказати, що фінансове планування охоплює найважливіші сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечує необхідний контроль за утворенням і використанням матеріальних, трудових і

грошових ресурсів, створює умови для зміцнення фінансового стану підприємства та унеможливорює ризик впливу зовнішніх факторів.

Отже, процес фінансового планування повинен відображати мету діяльності організації, являти собою розроблення системи різних за змістом і термінами дії фінансових планів, визначати обсяг фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання залежно від розміру підприємства, форми господарювання, форми власності та поставлених завдань. Автором запропоновано до фінансового планування введення визначення впливу факторів зовнішнього середовища.

3.2 Обґрунтування напрямків усунення негативного впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства

Забезпечення стабільного функціонування підприємств за умови сильного впливу зовнішніх факторів вимагає постійної діагностики їхнього фінансового стану з метою своєчасного виявлення негативних змін і застосування за необхідності антикризових заходів.

У свою чергу, це передбачає використання науково обґрунтованих моделей оцінки ймовірності банкрутства, які враховують особливості фінансово-економічної діяльності підприємства.

У світовій практиці накопичено великий досвід застосування дискримінантних моделей.

Одними з популярних зарубіжних моделей є: модель Альтмана, Спрінгейта, Таффлера, Лиса, універсальна дискримінантна функція, показник діагностики платоспроможності Конона і Гольдера.

Вітчизняні економісти виділяють - модель О.О. Терещенка.

Про те, всі ці моделі об'єднує схожий набір змінних, наприклад, у переважній більшості моделей визначальними є такі коефіцієнти: покриття,

оборотності робочого капіталу, рентабельності активів, оборотності активів. Нами було розраховано ймовірність банкрутства підприємства за такими моделями, як швидка двофакторна модель, модель Альтмана, Лиса, Таффлера та Терещенка.

Найпростішою моделлю прогнозування банкрутства є двофакторна, яка використовується в американській практиці:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * X_1 + 0,05779 * X_2 \quad (3.1)$$

де, X_1 – показник поточної ліквідності;

X_2 – показник питомої ваги позикових коштів в активах

Якщо у результаті розрахунку значення $Z < 0$, то ймовірність банкрутства невелика, якщо $Z > 0$, то висока ймовірність банкрутства.

Розрахуємо ймовірність банкрутства на підприємстві за даною моделлю:

$$X_1 = 0,83 = (2454,2) / 2944,6;$$

$$X_2 = 1,16 = (46 + 2944,6) / 2583,2.$$

Звідси,

$$Z = -0,38877 - 1,0736 * 0,83 + 0,05778 * 1,16 = -1,2127$$

Так як показник Z менше 0 можемо зробити висновок, що за даної моделі підприємство має низьку ймовірність банкрутства.

Але ця модель ймовірності банкрутства не відображає інші сторони фінансового стану підприємства: оборотність активів, рентабельність активів, темпи зміни виручки від реалізації і так далі. Точність прогнозування збільшується, якщо до уваги береться більша кількість чинників, що відображають фінансовий стан підприємства. Тому найбільшу популярність в області прогнозування загрози банкрутства отримала п'ятифакторна Z -модель Альтмана:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,10X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5 \quad (3.2)$$

де Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства;

X_1 – відношення власних оборотних активів до суми активів;
 X_2 – відношення резервів нерозподіленого прибутку до суми всіх активів;
 X_3 – відношення валового прибутку (збитку) до суми всіх активів;
 X_4 – коефіцієнт співвідношення власного і позикового капіталу
 X_5 – оборотність активів (або відношення виручки від реалізації до суми активів).

Значення Z-рахунку для визначення ймовірності банкрутства наступне: $Z < 1,23$ висока, $Z > 1,23$ низька.

Розрахуємо ймовірність банкрутства на підприємстві, використовуючи Z-модель Альтмана:

$$X_1 = 2408,2 / 2583,2 = 0,93;$$

$$X_2 = -408,3 / 2583,2 = -0,158;$$

$$X_3 = 2720,5 / 2583,2 = 1,053;$$

$$X_4 = -407,4 / 2990,6 = -0,136;$$

$$X_5 = 15866,4 / 2583,2 = 6,142.$$

Звідси,

$$Z = 0,717 * 0,93 + 0,847 * -0,158 + 3,1 * 1,053 + 0,42 * -0,136 + 0,995 * 6,142 = 9,8588$$

Робимо висновок, що значення показника Z свідчить про низьку ймовірність банкрутства.

Наступним етапом буде застосування дискримінантної моделі, розробленої Лисом, що має такий вигляд:

$$Z = 0,063 * X_1 + 0,092 * X_2 + 0,057 * X_3 + 0,001 * X_4 \quad (3.3)$$

де X_1 – відношення оборотного капіталу до суми активів;

X_2 – відношення операційного прибутку від реалізації до суми активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позикового.

За моделлю Лиса гранична величина Z-рахунка дорівнює 0,037.

$$X_1=2454,2/2583,2=0,95;$$

$$X_2=0/2583,2=0;$$

$$X_3=-408,3/2583,2=-0,158;$$

$$X_4=-407,4/2990,6=-0,1362.$$

$$\text{Звідси } Z=0,063*0,95+0,092*0+0,057*-0,158+0,001*-0,1362=0,0507$$

Отже, за даною моделлю ймовірність банкрутства також низька, на що вказує значення показника Z , що більше за 0,037.

Таффлер розробив наступну модель, що має вигляд:

$$Z=0,53*X_1+0,13*X_2+0,18*X_3+0,16*X_4 \quad (3.4)$$

де X_1 — відношення операційного прибутку до короткостроковим зобов'язанням ;

X_2 — відношення оборотних активів до суми зобов'язанням;

X_3 — відношення короткострокових зобов'язань до суми активів;

X_4 — відношення виручки до активів.

Має наступні розрахунки:

$$X_1=0/46=0;$$

$$X_2=2454,2/2990,6=0,82;$$

$$X_3=46/2583,2=0,018;$$

$$X_4=15866,4/2583,2=6,142.$$

Звідси,

$$Z=0,53*0+0,13*0,82+0,18*0,018+0,16*6,142=1,093$$

Якщо величина Z -рахунка більше 0,3, це говорить про те, що у фірми непогані довгострокові перспективи, якщо менше 0,2, то банкрутство більш ніж імовірно. За даною моделлю підприємство має низьку ймовірність банкрутства.

Принципово нова методика діагностики банкрутства була розроблена О.О.Терещенком. Вона ґрунтується на іншому наборі показників фінансового стану, які мають вирішальний вплив на фінансову стійкість підприємства саме в

українських умовах. Дана модель побудована на основі алгоритмів, аналогічних західним методикам, але на базі даних українських підприємств. Модель існує у двох варіантах. Формулою 3.4 представлено перший – це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями. Розглянемо першу модель:

$$Z = 1,04 * X_1 + 0,75 * X_2 + 0,15 * X_3 + 0,42 * X_4 + 1,8 * X_5 - 0,063 * X_6 - 2,16 \quad (3.5)$$

де, X_1 – відношення поточних активів до поточних зобов'язань;

X_2 – відношення власного капіталу до валюти балансу;

X_3 – відношення чистої виручки до валюти балансу;

X_4 – відношення чистого руху коштів від операційної діяльності (Cash-flow)

до суми чистої виручки від реалізації та інших операційних доходів;

X_5 – відношення чистого грошового потоку (Cash-flowII) до валюти балансу;

X_6 – відношення чистої виручки до позикового капіталу.

Має наступні розрахунки:

$$X_1 = 2459,6 / 2944,6 = 0,84;$$

$$X_2 = -407,4 / 2583,2 = -0,158;$$

$$X_3 = 13208,1 / 2583,2 = 5,11;$$

$$X_4 = 0,8 / 13208,1 = 0,00006;$$

$$X_5 = 0,8 / 2583,2 = 0,00031;$$

$$X_6 = 13208,1 / 2990,6 = 4,42.$$

Значення Z-рахунку для визначення ймовірності банкрутства наступне: $Z < -0,55$ висока, $-0,55 < Z < 0,55$ не визначено, $Z > 0,55$ низька.

Отже маємо: $Z = 1,04 * 0,84 + 0,75 * -0,158 + 0,15 * 5,11 + 0,42 * 0,00006 + 1,8 * 0,00031 - 0,063 * 4,42 - 2,16 = -0,921$

За методикою Терещенка дане підприємство має високий рівень ймовірності банкрутства. Проаналізуємо ймовірність банкрутства на підприємстві за кожною моделлю в таблиці 3.2

Таблиця 3.2 – Визначення ймовірності банкрутства за різними дискримінантними моделями для КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» за 2020 рік

Двофакторна модель	Модель Альтмана	Модель Лиса	Модель Таффлера	Модель Терещенка
низька	низька	низька	низька	висока

Джерело: дані підприємства

Можна зробити висновок, що за результати всіх розрахунків, КП «Міжнародний аеропорт кривий Ріг» має низький рівень ймовірності банкрутства, окрім проведеного аналізу за Моделлю Терещенка, яка показує високу ймовірність банкрутства.

З цього виходить, що цей чинник, а саме те, що в період аналізу компанія зазнала збитків, практично автоматично ставить її в положення, що характеризується високою вірогідністю банкрутства. Слід також відмітити, що компанія має негативну тенденцію до зниження фінансової незалежності, при цьому співвідношення позикових коштів до акціонерного капіталу на 2020 рік складає 21 до 1, що може також привести до банкрутства і неплатоспроможності особи, відповідальної за запозичення. Тому при подальшому плануванні підприємства необхідно враховувати високу вірогідність банкрутства і, згідно з цими виведеннями, вибирати цілі з поправкою на данні висновки. Необхідно відмітити, що в майбутніх планах підприємство повинне орієнтуватися на підвищення прибутковості і скорочення позикового капіталу в пасивні підприємства.

Так, як вірогідність банкрутства КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» досить низька, то для оцінки впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства проведемо прогнозування майбутніх доходів і витрат.

У рамках прогнозу розуміється науково обгрунтоване судження про можливі зміни об'єкту в майбутньому, про альтернативні засоби і умови їх реалізації. Розвиток процесу прогнозування називається прогнозуванням.

Прогнозування - це метод, при якому досвід накопичується як в минулих, так і в поточних припущеннях відносно майбутнього для цілей його визначення. Якщо прогнозування виконується якісно, то результатом буде зображення майбутнього, яке може бути використане в якості основи для планування.

Розробка фінансових прогнозів не може здійснюватися з великою точністю: багато подій, що відбуваються впродовж прогнозованого періоду, можуть привести до невідповідності між реальністю і прогнозом. Проте можливість помилки не є причиною не робити прогноз. Необхідно знати, в якому напрямі розвивається підприємство. На основі детальних фінансових прогнозів різних структурних підрозділів визначаються загальні операційні прогнози підприємства.

Існують два основні методи прогнозування. Перший ґрунтується на фінансовій інформації за попередні роки з урахуванням планів компанії на наступний період, нинішніх і майбутніх дій на елементи структури попиту.

У цьому напрямі, прогнозування підприємства пропонується із застосуванням економетричних моделей. У рамках цих моделей необхідно зрозуміти регресійні рівняння і їх сукупність, які встановлюють кількісне співвідношення між доходами, які представляють для нас інтерес як ендogenous (залежні) змінні і заздалегідь визначені чинники, по зовнішніх (незалежним) змінних. Розрахунок значень прогнозу прибутку здійснюють після

вирівнювання регресії шляхом заміни на нього значень екзогенних змінних, які визначають умови, для яких робиться прогноз.

Прогноз передбачає, що тенденція зміни прибутку, яка визначається статистикою і характеризує вирівнювання регресії, підтримується в прогнозний період, окрім поточного статистичного нагляду. З отриманням нових даних до моделі, що підлягає коригуванню, яке здійснюється як побудову моделі з урахуванням попереднього досвіду.

Це означає, що для кожного підприємства має бути своя регресивна модель прибутку. Цей термін дії моделі - отримання нових даних, після чого вона замінюється новою моделлю, яка враховує ці дані. Використання моделі поза поточними даними дозволяє отримати достовірні значення прибутку. Таким чином, прогноз прибутку із застосуванням моделей економетричних показує постійний складний процес, який сам по собі комбінує побудову моделей і їх використання для прогнозних розрахунків.

Другий метод ґрунтується на досягненні більш високого рівня управління цілями щодо прибутку, встановленої на момент завершення роботи. Якщо в цьому випадку використовується перший метод, коли компанія вже функціонує впродовж декількох років і накопичена достатній об'єм фінансової інформації, то використання другого методу, тоді коли компанія формується нещодавно і тому не має інформації за попередні роки. В цьому випадку процес прогнозування розпочинається з прогнозування об'єму реалізації, після чого прогнозуються суми прибутків і збитків, рух засобів і баланси. Визначення майбутнього обсягу виробництва і виробництва продукції є спірним питанням і необхідним елементом встановлення взаємозв'язку між можливостями розвитку підприємства; необхідність інвестицій і фінансових ресурсів. Слід зазначити, що точність розрахунків на цьому етапі значною мірою залежить від реалізму усього процесу прогнозування.

Тобто прогнозування фінансової діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку економіки є ще досить складним етапом фінансового планування. Досвід підприємств свідчить про неухильне підвищення ролі фінансового планування у процесі досягнення ними поставлених цілей, що дає їм можливість уникати значних прорахунків і пов'язаних із ними втрат. Однак, на жаль, сучасні методи планування і управління фінансами далекі від ідеалу як за своєю структурою, так і за способами використання.

Саме з цієї причини безперечний інтерес викликає питання про напрями і особливості застосування моделі прогнозування на підприємстві.

Нині важливу роль грає прогноз фінансової діяльності об'єкту доходу. Необхідні нестандартні підходи, які передбачають розробку і впровадження нових гнучких методологій, фінансові індекси, спрямовані на універсальну відповідність планових фінансових показників.

Отже одним із напрямків удосконалення процесу фінансового планування є вибір оптимального методу прогнозування.

На мій погляд, процес прогнозування необхідно починати з прогнозу обсягів продажу, після чого визначаються прогнозний обсяг витрат і розраховується прогнозний фінансовий результат.

Прогноз обсягу продажів, який є початком усього процесу прогнозування, дає змогу отримати таку інформацію:

- передбачувані затрати на здійснення мети планування або видатки, які пов'язані з продажем (реалізацією) і маркетинговими рішеннями;
- передбачуваний обсяг робіт, що закладений у календарний план при плануванні виробничих потужностей.

Тренд – виражена спрямованість тенденції змін показників часового ряду. Іншими словами це зміна будь-яких показників (наприклад, дані продажів) у

часі, які можуть бути описані різними рівняннями – лінійними, логарифмічними, статечними і т.д.

Для оцінки тренду доходу на КП «Міжнародний аеропорт кривий Ріг» скористаємося двома функціями такими, як прямолінійна та функцією параболи 2-го рівня: $y_1 = \alpha_0 + \alpha_1 * t$ (3.5)

$$y_1 = \alpha_0 + \alpha_1 * t + \alpha_2 * t^2 \quad (3.6)$$

де y_1 – прогнозне значення доходу від реалізації;

$\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2$ – параметри для функції;

t – період.

В свою чергу параметри $\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2$ лінійної та парабольної функції розраховуються за наступними формулами:

$$\alpha_0 = \frac{\sum y}{n} \quad (3.7)$$

$$\alpha_1 = \frac{\sum t * y}{\sum t^2} \quad (3.8)$$

$$\alpha_2 = \frac{\sum t^2 * y}{\sum t^4} \quad (3.9)$$

де n – кількість років.

Наступним кроком буде розрахунок необхідних показників для кожного рівняння, що приведено в таблицях 3.9 та 3.10.

В результаті отримані наступні рівняння регресії:

$y_{t1} = 16592,2 + 2186,55 * t$ – лінійна функція ;

$y_{t1} = 16592,2 + 2186,55 * t + 2186,55 t^2$ – функція параболи.

Підставляючи послідовно значення t в рівняння регресії кожної із функцій, визначаються прогнозовані значення доходу, результати представлені в таблиці 3.3 та 3.4.

Таблиця 3.3 – Розрахунок показників моделі при лінійній апроксимації для прогнозування доходу від відкриття нових рейсів

Рік	y	t	t ²	t*y	t ² *y	y ₁	(y-y ₁) ²
2018	11493,3	-1	1	-11493,3	11493,3	14405,65	8481782,5
2019	22416,9	0	0	0	0	16592,2	33927130,1
2020	15866,4	1	1	15866,4	15866,4	18778,75	8481782,5
Всього	49776,6	0	2	4373,1	27359,7	49776,6	50890695,1

Джерело: дані підприємства

Дані таблиці 3.3 показують прогнозне значення доходу від реалізації продукції, використавши лінійну функцію тренду. Також у таблиці зазначені показники, що будуть використані для подальших розрахунків.

Таблиця 3.4 – Розрахунок показників моделі при апроксимації параболічної залежності для прогнозування доходу від впровадження нових рейсів

Рік	y	t	t ²	t ⁴	t*y	t ² *y	y ₁	(y-y ₁) ²
2010	11493,3	-1	1	1	-11493,3	11493,3	16592,2	25998781,2
2011	22416,9	0	0	0	0	0	16592,2	33927130,1
2012	15866,4	1	1	1	15866,4	15866,4	20965,3	25998781,2
Всього	49776,6	0	2	2	4373,1	27359,7	54149,7	85924692,1

Джерело: дані підприємства

Дані таблиці 3.4 показують прогнозне значення доходу від реалізації продукції, використавши параболічну функцію тренду. Також у таблиці зазначені показники, що будуть використані для подальших розрахунків.

Після розрахунку прогнозних значень доходу від реалізації розрахуємо помилки апроксимації. По величині помилки апроксимації з'ясується найбільш адекватна форма тренду (формула):

$$E = \frac{\sqrt{\frac{\sum (y - y_1)^2}{n}}}{\alpha_0} \quad (3.10)$$

Підставивши відомі значення у формулу отримали наступні результати: E₁=0,248; E₂=0,323. Для доходу значення помилки апроксимації для

прямолинійної функції менше на 0,075. Відповідно тренд цієї форми дозволяє більш точно прогнозувати обсяг доходів підприємства. З метою зменшення помилки апроксимації наступним етапом буде розрахунок корегуючого коефіцієнту – індексу вирівнювання. Розрахунок індексу проводиться в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Розрахунок індексу вирівнювання

Рік	Дохід від реалізації продукції		Індекс вирівнювання
	фактичний	прогнозний	
2018	11493,3	14405,65	0,8
2019	22416,9	16592,2	1,35
2020	15866,4	18778,75	0,84
Всього	49776,6	49776,6	2,99

Джерело: дані підприємства

Застосуємо метод аналітичного вирівнювання і розрахуємо середнє значення індексу вирівнювання та середнє значення доходу для прогнозування на 2013 рік.

$$I_{\text{ср.}} = 2,99/3 = 0,9966; D_{\text{ср.}}(\text{середній дохід}) = 49776,6/3 = 16592,2$$

Для розрахунку прогнозу слід розрахувати тренд по обраній моделі для періоду $t=4$.

$$y_4 = 16592,2 + 2186,55 \cdot 4 = 25338,4$$

Для отримання кінцевого результату проведемо коректування за допомогою індексу вирівнювання. Прогноз на 2013 рік:

$$y_{2013} = 25338,4 \cdot 0,9966 = 25253,9 \text{ (тис. грн.)}$$

Наступним кроком буде прогноз обсягу витрат за аналогічною методикою. Для прогнозування витрат отримали наступні значення параметрів функції: $\alpha_0 = 13910$, $\alpha_1 = 2030,95$, $\alpha_2 = 2030,95$. За аналогією прогнозу доходу розрахуємо необхідні показники для кожного рівняння, що приведено в таблицях 3.6 та 3.7.

Таблиця 3.6 – Розрахунок показників моделі при лінійній апроксимації для визначення прогнозного значення витрат

Рік	y	t	t ²	t*y	t ² *y	y ₁	(y-y ₁) ²
2010	9521,0	1	1	9521,0	9521,0		5560635,61
2011	18626,2	2	4	37252	74504,800		22242542,44
2012	13582,9	3	9	40748,7	122246,100		5555920,41
Всього	41730,1			87522,1	206271,9		33359098,46

Джерело: дані підприємства

Для прямолінійної функції отримали наступне рівняння регресії – $y_{t1}=13910+2030,95*t$. В таблиці приведено розрахунок прогнозного значення витрат за 2018-2020 роки, підставляючи послідовно значення t у рівняння регресії.

Таблиця 3.7 – Розрахунок показників моделі при апроксимації параболічної залежності для визначення прогнозного значення витрат

Рік	y	t	t ²	t ⁴	t*y	t ² *y	y ₁	(y-y ₁) ²
2010	9521,0	-1	1	1	-9521,0	9521,0	13910,0	19263321
2011	18626,2	0	0	0	0	0	13910,0	22242542,44
2012	13582,9	1	1	1	13582,9	1358,9	17971,9	19263321
Всього	41730,1	0	2	2	4061,9	10879,9	41402,9	60769184,44

Джерело: дані підприємства

Для параболічної функції отримали наступне рівняння регресії – $y_{t1}=13910+2030,95*t+2030,95*t^2$. В табл.3.7 приведено розрахунок значення витрат за даними ретроспекції (2018-2020 роки), підставляючи послідовно значення t у рівняння регресії.

Для прогнозування витрат отримали наступні результати помилки апроксимації: $E_1=0,240$; $E_2=0,324$. Помилки апроксимації для прямолінійної функції менше на 0,084. Відповідно тренд цієї форми дозволяє більш точно прогнозувати обсяг витрат підприємства. З метою зменшення помилки апроксимації наступним етапом буде розрахунок корегуючого коефіцієнту – індексу вирівнювання. Розрахунок індексу проводиться в таблиці 3.6.

Таблиця 3.8 – Розрахунок індексу вирівнювання

Рік	Дохід від реалізації продукції		Індекс вирівнювання
	фактичний	прогнозований	
2018	9521,0	11879,1	0,8
2019	18626,2	13910,0	1,34
2020	13582,9	15940,0	0,85
Всього	41730,1	41730,1	2,99

Джерело: дані підприємства

Застосуємо метод аналітичного вирівнювання і розрахуємо середнє значення індексу вирівнювання та середнє значення доходу для прогнозування на 2018 рік.

$$I_{\text{ср.}} = 2,99/3 = 0,9966; B_{\text{ср.}} = 41730,1/3 = 13910$$

Для розрахунку прогнозу слід розрахувати тренд по обраній моделі для періоду $t=4$.

$$y_4 = 13910 + 2030,95 \cdot 4 = 22033,8$$

Для отримання кінцевого результату проведемо коректування за допомогою індексу вирівнювання. Прогноз на 2021 рік:

$$Y_{2013} = 22033,8 \cdot 0,9966 = 21960,34 \text{ (тис. грн.)}$$

Оскільки нам уже відомий обсяг продукції у 2018 році, який очікується у розмірі 25253,9 тис. грн., то розрахуємо коефіцієнт зміни ($K_{зм}$):

$$K_{зм} = ОП_{2013} / ОП_{2012} \quad (3.11)$$

де $ОП_{2012,2013}$ – обсяги продажів відповідно у 2019 і 2020 роках.

В результаті отримуємо: $K_{зм} = 25253,9 / 15866,4 = 1,592$.

Наступним кроком буде визначення прогнозного обсягу чистого прибутку, розрахунки якого представлені в таблиці 3.8. Для визначення прогнозного значення чистого прибутку використовуватимемо метод проектного фінансового звіту. Даний метод дає змогу припустити, що інші операційні доходи підвищуватимуться на такий відсоток, на який зростатиме продаж.

Тобто інші операційні доходи зростатимуть на 59,2% ($1,592 \cdot 100\% - 100\%$) у 2018 році порівняно з 2020 роком.

Таблиця 3.9 – Планування чистого прибутку на 2021 рік, тис. грн.

Стаття	Факт. 2020 рік	Базис прогнозу	План 2021 рік
Усього доходів:			
доход (виручка) від реалізації продукції	15866,4	*1,592	25253,9
податок на додану вартість	2658,3	*1,592	4232,01
інші вирахування з доходу	0	*1,592	
чистий доход (виручка) від реалізації продукції(товарів,робіт,послуг)	13208,1		21021,89
Інші операційні доходи	0	*1,592	
Усього витрат	13582,9		21960,34
Фін. результат до оподаткування	-374,8		-938,45
Чистий (прибуток/збиток)	-445,2		-1088,6

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Отже можна зробити висновок, що на основі запропонованої методики прогнозу фінансового результату чистий збиток у 2021 році буде дорівнювати 1088,6 тис. грн., що перевищує приблизно у два з половиною рази розмір чистого збитку поточного року.

На величину прибутку впливає безліч різноманітних чинників, що ускладнює прогнозування прибутку на основі спостереження за його динамікою в минулі періоди. Тому вважаємо за необхідне на практиці використовувати синтез існуючих методів аналізу і прогнозування, що дозволить створити найбільш адекватні моделі планування прибутку.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1 Шкідливі речовини при технічній експлуатації авіаційної техніки

Для створення здорових і безпечних умов праці потрібне гігієнічне визначення норм, що стосуються шкідливих речовин, надійні методи визначення їх концентрації в повітрі і сучасні технічні і організаційні засоби їх знешкодження.

Для виявлення шкідливих і небезпечних чинників і причин створення несприятливих умов праці на підприємствах здійснюється сертифікація робочих місць відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №442 від 1 вересня 1992 року; незалежно від форми господарювання, де технологічний процес, використовуване устаткування, сировина і матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих чинників, які можуть негативно позначитися на здоров'я працівників, і їх нащадків, як зараз, так і в майбутньому. Для організації атестації приймається рішення про проведення атестації на робочому місці.

Спеціальне технічне устаткування для моніторингу САБ є джерела іонізуючого випромінювання. Роботи з технічного обслуговування, ремонт і налаштування технічного устаткування належать до категорії робіт підвищеної небезпеки.

До чинників ризику при технічному обслуговуванні і ремонті рентгенівських телевізуальних інтроскопів є можливість іонізуючого (рентгенівського) випромінювання робітників; можливість ушкодження механічними деталями, які обертаються і рухаються; можливість ушкодження електрострумом.

Передбачається, що до початку експлуатації устаткування САБ допускаються особи, які достигли 18 років, які пройшли медичний огляд, не мають протипоказань медичного характеру для роботи з джерелами іонізуючого випромінювання, навчаються відповідним чином та їм дозволено виконувати роботу з технічного обслуговування (ТО).

Усі заходи в деяких аеропортах розвиваються на основі Законів України "Про охорону праці", «Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення», «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання». Авіаційна безпека. Рентгенотелевізійні установки. Загальні технічні вимоги та інші.

Щороку усе рентгенівське устаткування повинне піддаватися огляду-випробуванню і перевірці на потужність доз рентгенівського опромінення за участю санепідемстанції. Результати перевірки і контрольна дата перевірки усунення виявлених дефектів реєструються актом.

Персонал, що експлуатує рентгенівське устаткування, має бути ознайомлений з технічними правилами роботи і правилами техніки безпеки при експлуатації рентгенівського устаткування. На робочому місці, у відповідального за експлуатацію установок САП, має бути така документація:

- ❖ це медичний паспорт на кожне джерело іонізуючого випромінювання;
- ❖ це акти останньої дозиметричної перевірки;
- ❖ це технічна документація і інструкції для експлуатації;
- ❖ це інструкція по охороні праці і радіаційної безпеки;
- ❖ це положення про радіаційний контроль.

Співробітники, які використовують засоби САБ, проходять перевірку знань кожені півроку. Позапланова перевірка проводиться у всіх випадках порушення техніки безпеки. Технічний огляд устаткування САБ проводиться кожного дня.

У разі дотримання заходів і правил техніки безпеки шкідливу дію рентгенівських устаткувань можна звести до базового рівня.

Максимальна потужність випромінювання на робочому місці не повинна перевищувати 0,36 мкР/година або 11,0 мкР/тиждень.

Можлива індивідуальна доза не повинна перевищувати 3 бер/рік.

Для контролю за дотриманням стандартів радіаційного захисту і інформації про дози опромінення необхідно провести дозиметричну перевірку. Цей контроль здійснюється за допомогою спеціальних вимірювальних установок, що пройшли перевірку. Таким чином, зміни в індексах базової дози опромінення фіксуються актом. Заміри потужності доз на робочому місці повинні здійснюватися кожного місяця.

У разі загрози пожежі, а також у разі аварійної ситуації, травми або нещасних випадках необхідно негайно усунути напругу з устаткування, вимкнувши вимикач, автомата захисту або відключивши кабель електропостачання. Генерація іонізуючого випромінювання тут, безумовно, припиняється, і немає необхідності в якій-небудь події для його ліквідації. Вжити необхідні заходи для ліквідації пожежі або причини аварії. Для робітників, постраждалих від пожежі, нещасного випадку, надання першої медичної допомоги та організувати доставки до лікувального закладу. Про всі надзвичайні ситуації і порушення нормальної роботи устаткування доповісти керівництву і відповідальному за радіаційний захист.

4.2 Правила безпеки на підприємстві: персоналу, обладнання

В цілях повного і належного здійснення урядової програми забезпечення безпеки цивільної авіації до штатного розкладу Державної авіаційної служби і авіаційних підприємствах буде включено додаткове число працівників.

У документах ІКАО приведена рекомендована кількість обслуговуючих бригад, прості триденні графіки чергування підрозділу служби авіаційної безпеки і інші подібні. Підготовка персоналу для САБ знаходиться у компетенції Державної авіаційної служби, керівництво якого розробляє і затверджує підготовчу програму у галузі авіаційної безпеки. Організації, відповідальні за навчання фахівців, визначаються Державною авіаційною службою. У учбовій програмі міститься загальний опис навчальних занять, теми зайняття, критеріїв знань і навичок і так далі

Законодавчі акти. Міжнародні конвенції.

Україна є учасницею міжнародно-правових актів, прийнятих у рамках ІКАО і стосуються проблеми захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання, а саме: Токійській конвенції; Гаазької конвенції; Монреальської конвенції; а також Монреальського протокол і інші подібні до нього документи.

Законодавчі акти держави. Програма придбаває юридичну силу на підставі Повітряного кодексу України і Указу Президента України "Про позицію в державній службі нагляду після забезпечення безпеки авіації України".

Національна програма ґрунтується на ряді правових актів країни :

- ☞ Кримінальному кодексі України;
- ☞ Кодексі України «Про адміністративні правопорушення»;
- ☞ Закони України «Про поліцію»;
- ☞ Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- ☞ Закони України «Про підприємство»;
- ☞ Закони України «Про міжнародні договори».

До керівних обов'язків аеропорту належать визначення зон, які мають життєво важливе значення для захисту цивільної авіації. В аеропорту готуються плани таких зон, які затверджуються Державною авіаційною службою. Ці плани передбачають встановлення обмежень і створення контрольованих,

стерильних і таких, що охороняються зон обмеженого доступу. Допуск в контрольовані і зони, що охороняються обмеженого доступу регулюється положенням про допуск і внутрішній об'єктивний режим в авіапідприємствах і на об'єктах цивільної авіації.

Інформація про зони за межами аеропорту, позначені як зони обмеженого доступу, представлена в програмі безпеки аеропорту. Це такі зони, як майданчики, де розташовані радіолокатори, радіонавігаційні маяки, НВЧ-антен канали зв'язку земля – повітря тощо.

Охоронні зони охороняються фізичною охороною і технічним устаткуванням. Кожна зона огорожена. Доступ в ці зони дозволений тільки за перепусткою. Контроль доступу в стерильні, контрольовані і зони обмеженого доступу поширюється на пасажирів, в яких є дійсні квитки на літак, тобто що допускаються до транспортних засобів, авіаційного персоналу і інших осіб з особистим допуском до визначеної зони.

Пасажиrowі повітряного судна надається доступ в стерильну і контрольовану зону аеропорту для посадки, призначену для виконання певного рейсу на повітряному судні, за умови пред'явлення їм посвідчення особи і справжнього авіаквитка з реквізитами. Захисний контроль цивільної авіації поширюється на усіх пасажирів, ручну поклажу і багаж, що належить їм.

Зони, в яких авіапасажири проходять після догляду, чекаючи посадки на борт літака, вважаються стерильною зоною. Цілісність цих зон забезпечується безперервним контролем усіх потенційних точок доступу до стерильної зони. Перед використанням ці зони ретельно контролюються.

Для усіх авіапасажирів, ручної поклажі і багажу догляд в аеропортах України використовуються в цілях забезпечення безпеки з використанням металопрошукачів, рентгенівського і іншого устаткування і заходів там, де вони існують, і їх відсутності - вручну.

Ручний захисний контроль застосовується в тих випадках, коли устаткування відсутнє або пошкоджене. Ручний контроль застосовується також для виявлення підозрілих предметів у багажі або одязі у пасажирів після того як спрацювало доглядове устаткування. В якості додаткового заходу відповідно до положення про надзвичайні обставини може також проводитися вибірковий контроль не менше 10% пасажирів.

Будь-якій особі, що відмовляється від контрольної процедури, повинно бути відмовлено в допуску до стерильної зони аеровокзалу.

4.3 Проблема в забезпеченні охорони праці в цивільній авіації

Безпека цивільної авіації є найбільш важливим питанням міжнародної безпеки в майбутні роки. Цивільна авіація допомогла перетворити країни світу на "глобальне місто", надавши мільйонам людей можливість подорожувати по всьому світу. В той же час вона стала об'єктом впливу терористичних організацій і груп, які мають можливість використовувати для проведення своїх операцій сучасні досягнення в області зв'язку і передачі інформації.

Охорона аеропорту починається на етапах планування і будівництва. Хоча до недавнього часу адміністрація авіакомпаній і аеропортів не приділяла належної уваги захисту аеропортів і інших об'єктів цивільної авіації за допомогою забезпечення безпеки і захисту. Документ ІКАО Annex 17 SARTP 4.5 можна розглядати в якості виключення, до якого відносяться наступні вимоги: «Кожна держава, що підтримує контакти з ІКАО, повинно забезпечити, щоб архітектура і інфраструктура аеропортів відповідали технічним вимогам і щоб при будівництві нових аеропортів і реконструкції діючих аеропортів використовувалися необхідні засоби захисту». У іншому документі ECAC Doc 30 Section 2.1.3 записано "Держави - члени ІКАО не повинні приймати і затверджувати плани і проекти для пасажирських аеровокзалів, аеропортів,

пасажирських терміналів, багажних складів та інших будівель аеропортів, які мають прямий доступ і вихід на літне поле, без консультації з компетентними органами і службами безпеки".

Пошук шляхів підвищення авіаційної безпеки завжди пов'язаний з певними компромісами. Якщо ці дослідження починаються на початку проектування, то вибраний варіант може виявитися непридатним для застосування в майбутньому окремих елементів управління і може не відповідати комерційним вимогам. В цілому можливості застосування адекватних засобів захисту обмежені. Виникають вузькі місця в системі контролю, і вибрані установки не можуть нормально функціонувати. Документ містить стандарти на визначені приміщення і зони, необхідних для технічного устаткування безпеки, правила їх застосування і обслуговування. Він дає можливість визначити зони і приміщення, необхідні для розміщення певних об'єктів.

Розрахунки робляться з урахуванням п'яти чинників:

- ❖ наявність необхідних рентгенівських доглядових установок;
- ❖ місця для ручного догляду;
- ❖ необхідного числа фіксованих позицій металодетекторів;
- ❖ приміщення, необхідні для авіапасажирам що піддаються огляду;
- ❖ достатня кількість зон для допоміжного обслуговування(службові зони, кімнати для індивідуального огляду і так далі).

Документ є результатом груповою роботою за участю висококваліфікованих експертів. Він визнаний Міжнародним комітетом з авіаційної безпеки (АСІ) і Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (ІАТА) в якості основного матеріалу для планування систем безпеки аеропортів.

Останнім часом змінилася спрямованість злочинів в області комп'ютерних і інформаційних технологій, за винятком незаконного використання послуг відповідних служб, але не розграбування технічного устаткування. Це так

названий кібертероризм. Усі критичні системи, з більшою вірогідністю, можуть піддаватися актам злочинців і злочинних елементів. Наслідки таких актів, навіть неумисних, можуть бути дуже серйозними.

Загрози кібертероризму є новими і, в той же час, найнебезпечнішими загрозами XIX століття. Кібертероризм може бути в різних формах. Простою з них є психологічна війна, спрямована на поширення інформації з використанням засобів масової інформації порушуючи нормальну роботу аеропортів і авіакомпаній. Аналогічне явище спостерігалось і після подій 11 вересня 2001 року. Це може привести (і стало причиною) до припинення польотів пасажирів, що вплине на економіку країн, яка залежить від цивільної авіації. Небезпечніші загрози з боку кібертероризму можуть привести до серйозних наслідків для людей, дезорганізації роботи аеропорту і ушкодження літаків в польоті.

У 1998 році увага країн прикована до асамблеї ІКАО, які одноголосно вирішили про необхідність прийняття законодавчих і технічних заходів по протидії кібертероризму.

У рамках глобального впровадження нових систем управління повітряним рухом і навігація CNS/ATM, в яких використовуються навігаційні супутники і комп'ютерні технології, через проникнення зловмисників в комп'ютерні і комунікаційні мережі зростає потенційна загроза перешкод їх нормальній роботі.

Наявність цих загроз вже враховується органами національної безпеки і міжнародними організаціями по боротьбі із злочинністю. Проте для створення дійсно ефективної системи протидії цим загрозам потрібні новий підхід до проблеми і нові структури, включаючи нові угоди між відповідними департаментами. Немає сумнівів в тому, що зміцнення національної безпеки і прийняття відповідного законодавства стають усе більш взаємозалежними,

особливо коли ці загрози виникають не лише в окремих країнах, але вони також приходять ззовні і приймають пропорції, які погрожують демократичному порядку. Тепер практично неможливо розділити походження проблем як внутрішні і зовнішні за тими чи іншими факторами або інших принципів і передусім подумати, що вони не вийдуть за кордон.

Ці небезпеки стали предметом особливого питання в групі секретаріату ІКАО, присвяченого законодавчим аспектам систем CNS/ATM, і будуть також вивчені аналітичною групою.

Документи ІКАО і документи інших міжнародних організацій, що стосуються проблем авіаційної безпеки, рекомендуються країнам - членам цих організацій. Для того, щоб ці документи мали директивний характер і були обов'язкові для усіх підприємств, організаціям, службам і персоналу, необхідно прийняти законодавчі акти на цьому або іншому рівні. Першою є національна програма авіаційної безпеки, яка відповідає вимогам документів Міжнародної організації цивільної авіації.

ВИСНОВКИ

Аналіз сучасного стану й тенденцій функціонування й розвитку аеропортових комплексів свідчить про актуалізацію вплив зовнішніх факторів впливу на підприємство..

Так у відповідності до мети вирішені в дипломній роботі наступні завдання на основі огляду літературних джерел виявлено, що основні фактори впливу зовнішнього середовища на управління організацією є:

а. фактори прямого впливу:

- ❖ ринок;
- ❖ постачальник;
- ❖ споживачі;
- ❖ персонал підприємства;

б. фактори непрямого впливу:

- природні ;
- політичні;
- демографічні
- соціальні
- культурні

а визначення параметрів дослідження стану зовнішнього середовища проводиться за наступними процесами:

- ☞ визначення параметрів дослідження зовнішнього середовища/ Бізнес-кейс;
- ☞ Вибір факторів впливу на діяльність підприємства/ SMART-ціль;
- ☞ Визначення методики дослідження/ План часу;
- ☞ Проведення дослідження і узагальнення висновків;

Другим нашим завданням були основні фактори впливу зовнішнього середовища на управління КП Міжнародний АП Кривий Ріг. Під час вирішення цієї задачі ми провели аналіз зовнішніх факторів впливу на діяльність підприємства та визначили позитивні і негативні показники впливу. До позитивних віднесені:

- ❖ безпека польотів;
- ❖ авіаційна безпека;
- ❖ сервісне обслуговування;
- ❖ відкриття нових рейсів;
- ❖ покращення матеріально – технічної бази;

До негативних віднесені:

- ☞ фінансові проблеми;
- ☞ недостатність власних коштів для інвестування;
- ☞ перебої роботи в аеропорту;
- ☞ регулярність польотів рейсів;
- ☞ нестабільність курсу валют;
- ☞ карантинні обмеження, в зв'язку з COVID-2019

Так, провівши SWOT-аналіз КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» в розрізі оцінки основних фінансово-економічних показників дала можливість знайти основні переваги (9 балів), загрози (11 балів), сильні сторони (25 балів), слабкі сторони (17 балів). Так, сильні сторони переважають слабкі, за думкою експертів, про те загрози більші за можливості підприємства.

Експертна група складалась на основі оцінки діяльності аеропорту викладачами комісії Транспортної інфраструктури Відокремленого структурного підрозділу «Криворізького фахового коледжу Національного авіаційного університету» та спеціалістами під час проходження переддипломної практики на КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг».

Так як підприємство є збитковим то автором визначено як метод боротьби з впливом зовнішнього середовища проведення фінансового планування.

Проведенню дослідження банкрутства КП «Міжнародний аеропорт Кривий Ріг» за 5 моделями. Можна зробити висновок, що за результати всіх розрахунків, КП «Міжнародний аеропорт кривий Ріг» має низький рівень ймовірності банкрутства, окрім проведеного аналізу за Моделлю Терещенка, яка показує високу ймовірність банкрутства.

З цього виходить, що цей чинник, а саме те, що в період аналізу компанія зазнала збитків, практично автоматично ставить її в положення, що характеризується високою вірогідністю банкрутства. Слід також відмітити, що компанія має негативну тенденцію до зниження фінансової незалежності, при цьому співвідношення позикових коштів до акціонерного капіталу на 2020 рік складає 21 до 1, що може також привести до банкрутства і неплатоспроможності особи, відповідальної за запозичення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вагнер І. Особливості стратегічного аналізу зовнішнього середовища підприємства. Університет банківської справи НБУ.
2. Лопатовський В.Г. Аналіз зовнішнього середовища підприємства : характерні риси та перспективи проведення. *Вісник Хмельницького національного університету*. Випуск 2, С.179-184.
3. Мізюк Б.М. Основи стратегічного управління: Підручник. Львів: Магнолія. 2006, 2009. 544 с.
4. Міщенко А.П., Стратегічне управління: Навчальний посібник. К.: «Центр навчальної літератури», 2004.
5. Лопатовський В.Г. Аналіз зовнішнього середовища підприємства : характерні риси та перспективи проведення [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Znpchdtu/2009_22_1/articles/Problem_upravleniya/37_Lopatovskiy.pdf.
6. Зовнішнє середовище підприємства та маркетингові дослідження ринків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/1072/44/1/2/>.
7. Гаркавенко С.С. Маркетинг: підруч. для студ. ек. спец. вищ. навч. закл. К.: Лібра, 2004. 712 с.
8. Мамонов К.А., Методи стратегічного аналізу: навчально-методичний посібник для студентів 5 курсу денної форми навчання спеціальності 8.050106 «Облік і аудит». Харків: ХНАМГ, 2007. 208 с.
9. Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства як суб'єкт вивчення менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://otherreferats.allbest.ru/management/00017086.html>.
10. Макросередовище організації і необхідність його вивчення і врахування в стратегії розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ref.a.ua/?id=267798>.

11. Дослідження стану зовнішнього середовища підприємства та його сприятливості для виходу з кризового стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua /book/6/701.html>.

12. Мікросередовище функціонування аграрних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib. net/component/ option, com_jbook/task,view/Itemid,36/catid,108/id,2092/

13. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gi. edu.ua/content _f04_k01/material/ s_p/L4.pdf.

14. Зовнішнє середовище підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. ukrreferat.com/index.php?referat=13866>

15. Зовнішнє та внутрішнє середовище фірми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-2878-1.html>.

16. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2002. 384 с.

17. Ринкові особливості впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність функціонування системи управління [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kref.ru/info/menedzhment/135833/>.

18. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2011. 228 с.

19. Мескон М. Основи менеджменту. Пер. с англ. М.: Дело, 1992. 702 с.

20. Особливості аналізу зовнішнього середовища в умовах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.djerelo.com/index.php?option=com_content&task=view&id=4471&Itemid=313.

21. Ковалев В.В. Учет, анализ и финансовый менеджмент: Учеб.-метод.

Пособие [Текст]. М.: Финансы и статистика, 2006. 688 с.

22. Кожанова Є.П. Економічний аналіз [Текст]. Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 209 с.

23. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування [Текст]. Дніпропетровськ: Вид-во ДАУБП, 2001. 224 с.

24. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент Текст : підручник : навчальне видання. К.: ЦНЛ, 2006. 520 с.

25. Кузьмін О.Є. Побудова бюджетів в організації [Текст]. *Фінанси України (укр.)*. 2005. № 7. С. 136 –147.

26. Лагун М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств при визначенні його потенціалу [Текст]. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. №9. С. 64 – 68.

27. Лайко П.А. Фінанси підприємств [Текст]. К.: Знання України, 2004. 428 с.

28. Лапуста, М.Г. Современный финансово-кредитный словарь [Текст]. М.: ИНФРА-М, 1999. 526 с.

29. Лисовская, И.А. Основы финансового менеджмента [Текст]. М.: ТИЕС, 2006. 120 с.

30. Матюшенко, І.Ю. Основи фінансового менеджменту [Текст]. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 220 с.

31. Мельник, О.Г. Методи бюджетного планування [Текст]. *Фінанси України (укр.)*. 2003. №12. С. 37 – 47

32. Мних, М.В. Планування діяльності підприємства в сучасних економічних умовах [Текст]. К.: Знання України, 2006. 92 с.